

V ČÍSLE: 5. ročník Večerov novej hudby ● Debussyho Pelleas a Melisanda v SF ● Akordeónový festival v Bratislave ● ZHZ v znamení Donizettiho ● 49. Pražská jar ● O podnikaní v hudbe s Igorom Valentovičom ● José Carreras: Spievanie s dušou ● Informácie

Hudobný život '94

ROČNÍK XXVI.

4 Sk

17. 8. 1994

15

KAŽDÝ Z NÁS

Kedysi dávno, pred mnohými rokmi hovoril som študentom - ako možno identifikovať môj názorový svet - vetu, ktorej dodnes verím: nebolo by spravodlivosti v našom živote, keby raz tam, kde každý z nás pôjde, nemohli sme pozdraviť ducha Johanna Brahmsa, Roberta Schumanna, alebo ako chcete Shakespeara, Moliéra, Bergmana či Feliniho a povedať im: bolo to krásne a múdre, čo ste nám dali, bolo to vzrušujúce poznanie sveta a nás v ňom.

Každý z nás a každý z vás, vážení absolventi, mali by sme v oblasti poznania a práce nám vymedzenej byť činní a kreatívni tak, aby aj voči nám ktosi raz pocítil potrebu povedať: čosi ste mi v živote dali. Aby ste aj vy, mladšie kolegyně a kolegovia, odchádzajúc zo školských lavíc, mohli spomínať na svojich učiteľov s presvedčením, že sme sa pokúsili vám zo svojich skúseností čosi dať; pretože učiteľom môže byť iba ten, čo si úprimne praje, aby jeho žiak bol lepší...

Neodprezdávam vás iba do umeleckej praxe. Naša alma mater si ctí skutočnosť, že v slovenskom, ale nie iba v slovenskom teritóriu sú to predovšetkým absolventi tejto školy, ktorí sa vypracovali do popredia umeleckého a vedeckého života. Stávajú sa absolventami školy, ktorú mám rád, čím si ju a som hrdý, že som jej absolventom, že som absolventom školy, ktorá mi veľa dala. Dúfam, že časom k podobnému poznaniu dospějete i vy. To, čo v túto chvíľu hovorím nie je determinované iba tým, že z rôznych strán ako by sa chcelo povedať, že nie sme dostatočne vyspelí, zrelí a schopní, že máme kdeśi a kamśi vstupovať a pred dverami, do ktorých máme vstúpiť, dobre si očistíme naše zablatené topánky... Nie je to tak; kultúra, umenie tejto krajiny, národa i národnosti čo na teritóriu Slovenska žijeme, po dlhé storočia dokumentujeme, že sme v Európe, že nám Európa čosi dávala, že sme túto reflektovali a že sme prinajmenšom spoluzveľaďovali európske myslenie, vedu a kultúru. Prihováram sa vám, vážení absolventi vo vedomí, že i vy ste tí, čo budú chcieť posúvať vývoj nášho umeleckého myslenia i teoretickej reflexie, že každý z vás vo svojom odbore budete slovenskú kultúru posúvať o krôčik ďalej.

V dnešných, pre kultúru určite nie ľahkých časoch, chcel by som vás vyzvať: nenariekajme a nelamentujme, robme všetko preto, aby sme podmienky existencie kultúrneho života prispôbili na svoj obraz, obraz našich mysliteľov a predsavzatí, aby sme nedovolili našu kultúru zdevastovať a deslovatizovať, že ona sama pred sebou ostane bezradná.

Rád by som apeloval na vás, aby ste neustále chceli poznávať a spoznávať a múdrieli; aby ste svoje poznanie a múdrosť rozdeľovali druhým, aby ste poznáním, múdrosťou, najmä však ľudskou poznali svet, v ktorom žijeme.

Kolegyně a kolegovia, čo dnes opúšťate našu školu, buďte zvedaví, chťiví čo najviac sa o našom svete dozvedieť i vy-povedať. Mnohí z vás sa vrátia naspäť k nám, na svoju alma mater. Príďte, aby ste to, čo vás zvedavosť naučila a vo vás učinila múdrosťou, mohli odovzdávať tým, ktorí prídu po vás, ale najmä tým, ktorí raz prídu aj po vás.

Prof. IVAN PARÍK
rektor VŠMU
(Príhovor na promóciách VŠMU 21. 6. 1994)

Milí kolegovia-folkloristi, žiadne obavy! Nemám v úmysle kibicovať vám do vašej ťažkej hry. Berte ma, prosím, ako dovolenkára, ktorý v ten najsprávnejší čas zavítal do podtatranského regiónu na dvoch kolesách poháňaných špecifickým dvojtaktom vlastných nôh, ovešaný rôznymi takmer až trampskými výstrojovými pomôckami. Verte, bol to pre mňa podnetný zážitok okorený vhodným spôsobom tromi dňami festivalu vo Východnej. Isto bol intenzívnejší, než keby som sa na miesto činu dostal v pohodlí limuzíny, alebo v nepohodlí škodovky. Folklor, to asi nie sú iba tance a spevy. Zistil som, že k týmto tancom a spevom patrí aj čosi iné, čo zintenzívni spätnú väzbu medzi mnou a povedzme tým, čo vidím na doskách známeho amfiteátra. Pocítil som užší kontakt s prírodou, hoci nekonečné línie áut, ktoré nás predbiehali na hradskej príliš prírodou nevoňali...

Na Liptov, resp. na rozhranie Liptova a Spiša sme dorazili v skorých ranných sobotňajších hodinách. Tým, ktorí sa cítia byť pri sile môžem vrelo odporučiť to, čo som sám videl na vlastné oči a čo som doslova cítil na vlastnej koži. Cesta z Liptovského Mikuláša smerom na východ o piatej hodine ráno je za takého počasia, aké príroda

Zabudnime na chvíľu na realitu, vráťme sa k folklóru...

Snímka: J. Lofaj

VÝCHODNÁ 1994

(Zápisky z rozšantenej obce)

dopriala prvému júlovému víkendovi čímsi, čo človeku vlieva energiu do žíl. Vidieť záblesky slnka na útesoch Kriváňa považujem za organickú súčasť dní slovenského folklóru a slovenského spôsobu života.

Ubytovatí sme boli v Hybiach, a je zaujímavé, že o festivale vo Východnej sa hovorilo viac v Bratislave, než v susednej dedine. Pred vjazdom do dediny smerom od Liptovského Hrádku sa síce jeden pútač usiloval pútať pozornosť šoférov, osádok automobilov, či cyklistov (aj tu sme mali výhodu, pretože pútač bol umiestnený do terénu statočného stúpania, takže v slimačom tempe sme si ho mohli prečítať a preštudovať dosť podrobne), nepovedal by som však, že takéto propagácia je postačujúca. Vlastne nejaké propagácie o propagáciu. Festival by mal svojou atmosférou horúceho leta a vari ešte horúcejšieho srdca nasýtiť aj okolité obce, dedinky, oblasti. Na to ale pútače nestačia.

Hneď za tabuľou Východná sa ale všetko zmenilo. Typická stužková výzdoba okolo cesty našepkávala aj cudzincovi neznámu pomerov, že o čosi pôjde. Aróma sviatku bola stále silnejšia smerom k amfiteátru. Nie je folklór ako folklór. Ťažko povedať, kam zaradiť výjavy stuhnutých tiel opilcov roztrúsených na širokom priestranstve vókol hlavného dejiska udalostí. Obávam sa (vzhľadom k ich počtu), že je to takisto súčasť folklórnych inšpirácií a že to pristo patrí k obrazu festivalov vo Východnej, v Detve, v Terchovej alebo kdekoľvek inde. Napokon, bolo sa z čoho „potrundziť“. Naši podnikatelia robili čo mohli a nalievali do hrdiel bujarých synov Tatier kvantá rôznych tekutín. Potom sa darilo aj iným podnikateľom, ktorí striehli čo, kde a ako pre-

miestniť z vrecák, či kabeliek iných osôb k sebe. Všetci to však poznáme. Oveľa príjemnejším pohľadom boli skupiny mládenčov, nie síce s promilážou rovnou nule, zato ale odhodlaných utvoriť kružky okolo šiatrov a spievať z plného hrdla nádherné nápevy a piesne. Tam tkvie tiež pointa akcie typu „Východná“. Za bránou amfiteátra vládla trochu iná atmosféra. Striedal sa súbor za súborom, raz „profici“, raz dedinské amatérske súbory, raz defúrence. Teraz by bola na mieste odborná meditácia o úrovni vystúpení a programov. To ponechávam na špecialistov. Zo všetkého, čo som videl som mal dobrý pocit, možno ma ovanul aj naivistický pocit hrdosti na to, čo všetko na malom území Slovenska existuje. Len som ľutoval účinkujúce tanečníčky a tanečníkov, ako sa museli vyhýbať zradným a zákerným diaram v dlážke pódia. Povedal by som, že tancovať vo Východnej je zdravie nebezpečné. Už nehrozí len úpal alebo prehriatie organizmu, členom účinkujúcich skupín hrozí už aj výron, alebo zlomenina. A ak si uvedomím, že na pódiu stáli aj staršie babky, či dedovia, behá mi mráz po chrbte. Raz darom, pre slovenských sponzorov je asi folklór nezaujímavý. Inak by sa možno dajaká firma postarala o to, aby obecný úrad mal dosť groší na opravu amfiteátra. Ak sa čosi neurobí, festival sa sotva dožije ďalšieho okrúhleho jubilea. Tie diery minulosti vidieť aj prezident Kováč, ktorý zavítal so svojou suitou do Východnej v nedelu. Apropó. Viem, že vyhláška o cestnej premávke počítá s bársakými výnimkami. Ale entré prezidentskej kolóny bolo nie len impozantným využitím (alebo zneužitím?) výnimky z vyhlášky, ale bolo provokujúcim aktom ohrozujúcim všetko živé na okolí. Mali sme to nešťastie šliapať v oka-

mihu dojazdu bavorákov cez dedinu. Kolóna síce bola ovenčená strážcami zákona, ktorí avizovali prízjazd vrchnosti, ale rýchlosť, akou sa hnali superautá cez úzku cestu bola neuveriteľná. Pritom nie je žiadnou zvláštnosťou, že v dedine sa tmolia defúrence, že opilci „štrikujú“ povedľa cesty. Nuž, bavoráky vo Východnej boli disonujúcim kontrapuntom ku všetkému, čo sa na festivale odohrávalo.

Ani tento neprijemný zážitok neohrozil všetko pozitívne, čo štyridsiaty ročník festivalu vo Východnej ponúkol. Je síce otázne, či ľudovému prejavu pristanú takto veľkoplošne organizované podujatia, či chce byť režirovaný a dramaturgicky koncipovaný, či je únosné dve-tri hodiny sedieť na drevenej prični a dívať sa ako sa striedajú účinkujúci. Tak, či onak, tradícia Východnej je peknou tradíciou a každý, kto chce, nájde v rámci troch prázdninových dní veľa pekného a inšpirujúceho. Pre mňa bola Východná vhodnou formou aktívneho odychu. Aby sme si dotvorili celý obraz, vyšliapli sme si aj do skanzenu v Pribyline, reku, nech aj ľudová architektúra zapôsobí na naše senzory. Možno by sa dalo uvažovať zaktivizovať aj múzeum dediny do udalostí okolo Východnej. Ja som tam tesne pred záverečnou nezaregistroval nič, čo by malo priamy súvis s festivalom. To však iba nahlas uvažujem. Pri odchode z Liptova smerom ďalej na východ mi bolo aj troška clivo a to je asi tá najúčinnnejšia skúška intenzity zážitku. Takže dovidenia o rok vo Východnej!

IGOR JAVORSKÝ

DO EURÓPY CEZ HUDBU

Európska asociácia učiteľov klavírnej hry (EPTA) má na Slovensku niekoľkoročnú tradíciu. Naši klavíri pedagógovia si už zvykli na každoročné letné kurzy, ktoré sa konajú vždy koncom augusta a na ktorých sa mohli zoznámiť s viacerými osobnosťami európskej klavírnej pedagogiky. V tomto roku sa uskutočnila opäť (v dňoch 22.-25. augusta sa budú môcť zoznámiť o. i. s koncepciou francúzskeho hudobného pedagóga C. Chapuisa), no okrem toho dostali ešte jeden „bombónik“ navyše. Koncom školského roka sa mali možnosť zúčastniť na seminári, ktorý zorganizovala Asociácia učiteľov hudby Slovenska v spolupráci so slovenskou sekciou EPTA (obe združenia sú členmi Slovenskej hudobnej spoločnosti) a vďaka podpore a porozumeniu Konzervatória v Bratislave - v budove Konzervatória na Tolstého ul. Privítali na ňom autora Európskej klavírnej školy **prof. Fritza EMONTSA**, ktorej prvý diel vyšiel v nemeckom vydavateľstve Schott v roku 1992. Naším klavírnym pedagógom nie je úplne neznámy. S prvými výťahmi sa mohli zoznámiť už na vlaňajších letných kurzoch, ale predovšetkým na seminári v Českej republike, kde ju prezentoval autor osobne. Po veľkom kladnom ohlase na tomto seminári vznikla myšlienka pozvať **prof. Emontsa** i do Bratislavy. Stalo sa.

Profesor Emonts sa venuje problematike výuky mladých detí v hre na klavíri už dlhé roky. V roku 1963 založil hudobnú školu v Haagu, ktorú riadil do roku 1989. Súčasne pôsobil na Vysokej hudobnej škole v Essene a spolupracoval na projekte „Klavír“, organizovanom Zväzom nemeckých hudobných škôl. Vo svojej práci dosiahol pozoruhodné výsledky a preto sa rozhodol svoje skúsenosti zhrnúť a predložiť širšej pedagogickej verejnosti.

Výsledkom práce autora, ktorý našiel nevšedne tvorivých spoluautorov vo vydavateľstve Schott a predovšetkým v mladšej výtvarníčke Andrei Hoyer, je neobyčajne pútavá a pritom obsahovo kvalitná klavírna škola. Dnes už je na svete jej druhý diel a pred dokončením je diel tretí, posledný.

V čom spočíva jej podstata, jej novosť, jej „európskosť“? Je to predovšetkým koncepcia výuky, ktorá v posledných rokoch - a to nielen u nás a nielen v Nemecku - stavia predovšetkým na kvalitnej príprave techniky hry, na prstovej zručnosti. Veľmi často to však vedie k zníženej citlivosti na hudbu samotnú. Ako hovorí **prof. Emonts**: „...pri hre na iných nástrojoch ako klavír, napr. na strunových nástrojoch, musí sluch stále kontrolovať aktivitu hudobníka. Skutočnosť, že klavír má tón hotový a fixný znamená, že klavírista ho môže len modelovať, ale nemôže ho zmysluplne meniť...“ Aby pedagóg rozvíjal prirodzenú tvorivosť a hravosť dieťaťa, musí ho nechať „ochutnať“ tónový materiál, ktorý dieťa musí najprv zažiť sluchom, až potom sa môže zoznamovať s jeho zápisom, s notami. „...Dieťa sa tiež najprv učí hovoriť a až potom čítať...“ S týmto úzko súvisí i rozvoj sluchovej pamäti, ktorá je mimoriadne dôležitá. Ruka v ruku s tým ide i druhý dôležitý moment, najmä u mladých detí a tým je priestor pre prirodzenú hravosť, fantáziu. Dieťa spočiatku nemusí pri klavíri sedieť, spolu s pedagógom vymýšľajú spoločné hry, vzájomne si „prihrávajú“, dotvárajú nápad, melódiu, rôznofarebné súzvuky, rytmy... Dieťa samostatne hľadá odpočutú melódiu, snaží sa ju doplniť, dotvoriť, pretvoriť... Experimentuje s pedálom, čo v doterajšej praxi tiež nie je obvyklé. K dosiahnutiu potrebného výrazu môže použiť celé telo, pohyb.

A prečo ju nazval európskou?

Nájdeme tu naozaj hudbu celej Európy. V dnešnej dobe nie je vôbec výnimkou, práve naopak, že deti spievajú nielen piesne svojej krajiny, ale v rámci spoznávania iných jazykov a kultúr sa zoznamujú s hudbou iných národov. I slovenské deti často a radi spievajú anglické, nemecké či francúzske piesne. Nie nadarmo sa hovorí, že hudba spája národy... Nájdeme tu skutočne všetko, čo dnešné deti zaujíma. Populárnu hudbu a jazz nevynímajúc. To všetko didakticky usporiadané podľa prirodzených vývojových štádií.

Európska klavírna škola **prof. Emontsa** má iba jedinú chybičku krásy. Je pre nás finančne ťažšie dostupná. Preto do Bratislavy pricestoval i zástupca vydavateľstva Schott pán Rainer Mohrs, ktorý mal za cieľ skontaktovať sa s našimi pedagógmi a ponúknuť im nielen školu samotnú, ale i ďalšie, doplnujúce zväzky skladbičiek, ktoré zostavil (a aj sa na nich autorsky podieľal) **prof. Emonts**. Aby našim pedagógom uľahčil možnosť získať tieto publikácie, každý účastník seminára dostal jeden exemplár dvojdielnej školy zdarma, členovia EPTA k tomu i jeden doplnujúci zväzok. Záleží už len na celkovom hospodárskom (a sociálnom) vývoji na Slovensku, kedy ju budú môcť kúpiť všetci rodičia pre svojich malých budúcich umelcov. Zástupcovia vydavateľstva Schott veria, že to nebude trvať veľmi dlho. Distribúciu zabezpečuje už dnes firma H plus (jeden zväzok stojí t. č. 350,- Sk), zakúpiť sa dajú v predajniach Melodia (bývalé Hudební nástroje, Hradec Králové). Popri novej bulharskej klavírnej škole M. Kurtevy sa určite časom stane základnou literatúrou u nás.

EVA ČUNDERLÍKOVÁ

ZA TEODOROM LIPTÁKOM

Dňa 30. 6. t. r. po ťažkej chorobe zomrel dlhoročný pracovník a vedúci Katedry hudobnej výchovy na Pedagogickej fakulte UPJŠ v Prešove **Doc. PhDr. Teodor Lipták, CSc.**

Vo svojej viac ako 30-ročnej práci vysokoškolského pedagóga hudobnej výchovy sa špecializoval najmä na oblasť hudobnoteoretických disciplín, v úzkej väzbe na praktické činnosti (hra na klavíri a improvizácia). „Požadovateľnosť a schopnosť naučiť“ sa vo vyjadreniach bývalých študentov považuje za základný znak tejto práce. Nemalou mierou k tomu prispela aj jeho schopnosť permanentne autor-sky zabezpečovať vyučovací proces študijnou literatúrou.

S neutíchajúcou energiou a jemu príznačným zápalom pracoval vždy na sebe, skvalitňoval odbornú a vedeckú stránku svojho osobnostného profilu a tým aj odborného profilu svojho pracoviska. V prácach monografického charakteru, vo vedeckých štúdiách (o estetických postojoch žiakov, o výchovnom pôsobení hudobnej výchovy na základných školách, o modernizácii vyučovania harmónie na pedagogických fakultách, o rozvoji hudobnej kultúry na východnom Slovensku a ďalších), v odborných článkoch a referátoch na vedeckých konferenciách formuloval rad nových poznatkov, posúvajúcich proces poznania v oblasti teórie vyučovania hudobnej výchovy, hudobnej pedagogiky a hudobnej histórie na Slovensku.

Mimoriadne intenzívne prežíval spoločenské zmeny nedávneho obdobia, ktoré dali jeho životným snahám nový impulz v podobe verejnej morálnej rehabilitácie rektora UPJŠ za krivdy a príkora totalitného diktátu. Otvorilo mu to cestu k začiatku mnoho rokov zdržiavaného habilitačného konania, ktoré na základe predloženého súboru vedeckých prác a habilitačnej prednášky pred habilitačnou komisiou a vedeckou radou Pedagogickej fakulty v Ústí nad Labem roku 1990 úspešne absolvoval. Ako jeden z prvých po novembri 1989 habilitovaných (nie menovaných) docentov v odbore didaktika hudobnej výchovy sa na domácej akademickej pôde PdF UPJŠ vo funkcii člena učiteľskej komory Akademického senátu podieľal na tvorbe demokratických základov pedagogického procesu. Po úspešne vykonanom konkurze prevzal v roku 1991 vedenie katedry hudobnej výchovy, inicioval jej novú pedagogickú a umeleckú orientáciu, vypracoval novú koncepciu štúdia odboru hudobná výchova, vytvoril pre jej realizáciu na pracovisku ľudsky priaznivú a inšpiratívnu atmosféru a presadzoval novú kvalitu do vyučovacieho procesu a do mimoškolskej práce.

Jeho meno figurovalo medzi členmi Vedeckej rady Pedagogickej fakulty UPJŠ v Prešove aj Vedeckej rady Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici ako aj medzi členmi niektorých hudobných spolkov a združení.

Žiaľ, jeho rozdávanie seba samého a enormnú snahu byť spoločensky užitočný v uplynulom decéniu spre-vádzali zápasy s bezhraničnou ľudskou zlobou. Odčerpalu mu to mnoho životných síl a iste nemalou mierou prispelo k poslednému zápasu, tentokrát na nemocničnom lôžku. Teodor Lipták by sa bol 19. 8. dožil 60 rokov.

Ceš jeho pamiatke!

FRANTIŠEK MATUŠ

SPEVOM K SRDCU

Hudobník, zbornajster, skladateľ, **Vladimír Slujka** sa 31. 7. 1994 dožil svojich siedmich „okružlín“.

Po ukončení Učiteľského ústavu v Banskej Bystrici nesadol si za katedru, ale do lavice na Štátnom konzervatóriu v Bratislave. Hoci sa nestal učiteľom, za celý svoj život toto poslanie vrchovate plnil. „Regenschori“ - organ, dirigovanie a kompozícia to je aprobačia roku 1952. Ako študent už mal svoj spevácky zbor, vtedy „Jánošík“ na Obchodnej akadémii. Na rozdiel od iných, pripomína, že mal česť byť medzi mladými umelcami na Trati mládeže, v budúcej Lúčnici. V orchestri hral na tympany a korepetoval spevácky zbor. Čo však je podstatné pre pochopenie životnej cesty **Vladimíra Slujku** je jeho vstúpenie do Rozhlasu. To bolo roku 1952.

V rokoch 1952-1956 ako mladý redaktor dostal aj možnosť dirigovať Tatrán. Tak sa vtedy nazýval ľudový instrumentálny súbor (vznikol roku 1946 - zakladateľ Janko Matuška), externé teleso pôsobiace pri Čs. rozhlase v Bratislave.

Zbornajster **Vladimír Slujka** - to je vskutku legenda. Osobnosť, čo doviedla Spevácky zbor Techník na piedestal najvýznamnejších zborových súťaží v Európe. Umeleckým vedúcim a zbornajstvom tohto, ním sformovaného telesa bol v rokoch 1956-1973.

Slovenská kultúrna verejnosť si ctí osobnosť **V. Slujku** najmä vďaka jeho rozhlasovému cyklu „Spevom k srdcu“. V prvej z relácií, roku 1962 povedal: „Zborový spev je jedným z najkolektívnejších odborov hudobného umenia. Pri zakladaní tohto cyklu mi ide v prvom rade o hudobnosť. O hudobnosť poslucháča. Tá si v súčasnosti vyžaduje systematickú a nanajvýš trpezlivú výchovu“.

Snímka: R. Polák

Cyklus „Spevom k srdcu“ vysielaný z bratislavského rozhlasu, **Vladimír Slujka** plní svoje predsavzatie vlastne podnes. Predstavil nám v ňom nielen všetky na Slovensku spievajúce zbory, ale aj skladateľov zborových skladieb.

Vladimír Slujka, to je však aj skladateľ, čo pre Radio Bratislava na prvej PRÍX DE MUSIQUE FOLKLORIQUE DE RADIO BRATISLAVA postavil vysoko umeleckú latku a svojou Svadobnou odobierkou z Oravy si spolu s interpretkou Darinkou Laščiakovou vyslúžil prímus. Po nedávnom koncerte na počesť jubilantov štylizovanej a prekomponovanej ľudovej hudby mi povedal: „Nefutujem ani jeden deň, čo som prežil v rozhlase. Ďakujem Techniku, že prišli a zaspievali“. Nuž taký je. Určite nás opäť prekvapí.

Nech žije! SVETOZÁR ŠVEHLÁK

KONKURZY

Riaditeľ Štátneho komorného orchestra v Žiline vypisuje konkurz na obsadenie nasledovných miest:

- tutti hráč na klarinete
- tutti hráč do skupiny viol.

Podmienkou prijatia je absolvovanie konzervatória, alebo VŠ - hudobný smer.

Konkurz sa skladá:

- z voľnej a rýchlej časti koncertu z obdobia klasicizmu,
- zo sólovej hry skladby podľa vlastného výberu,
- z hry z orchestrálnych partov.

Na hru z listu si pripravte nasledovné tituly:

- Mozart: Symfónia KV 551 a 550
- Beethoven: Symfónia č. 1
- Haydn: Symfónia č. 103
- Suk: Serenáda pre sláčikový orchester
- Janáček: Suita pre sláčikový orchester
- Prokofiev: Peto a vlk, Klasická symfónia
- Cikker: Spomienky

Konkurz sa uskutoční dňa 12. septembra 1994 o 14.00 h.

Na konkurz sa dostavte k prezentácii do 12.00 h k **PhDr. Filippiovej** na koncertnú prevádzku ŠKO.

Oznámte nám, akú sólovú skladbu budete hrať a či potrebujete korepetitora (telefónicky na č. 62 00 01, 62 09 52).

...

Slovenský spevácky zbor **ADOREMUS** prijíma spevákov do všetkých hlasových skupín. Slovenský spevácky zbor **ADOREMUS** vznikol v roku 1992 z iniciatívy nadšencov chrámového zborového spevu. Je celoslovenským vokálnym telesom zameraným na duchovnú hudbu. Koncertoval v mnohých mestách Slovenska, účinkoval na významných cirkevných slávnostiach, nahrával v Slovenskom rozhlase, spolupracoval so Štátnou filharmóniou Košice, s viacerými koncertnými umelcami. Bližšie informácie o konkurze získate na adrese sídla zboru: Slovenský spevácky zbor **ADOREMUS**, Hlavná 1221, 952 01 VRÁBLE.

BLAHOŽELÁME

PhDr. Emanuel Muntag

(4. 7.) - muzikológ, dlhoročný pracovník Archívu literatúry a umenia MS, 65 r.

Jozef Peško

(7. 7.) - hráč na flaute, multiinstrumentalista v oblasti hudobného folklóru, 65 r.

doc. PaedDr. Eva Michalová, CSc.

(9. 8.) - muzikologička, docentka PF UMB v Banskej Bystrici, hud. kritička, publicistka, 55 r.

doc. PhDr. Naďa Hřečková, CSc.

(11. 8.) - muzikologička, pedagóg na FF UK, hud. kritička a publicistka, 55 r.

Alojz Nemec

(15. 8.) - koncertný umelec, huslista, dlhoročný člen Slovenského kvarteta, Slovenskej filharmónie, 70 r.

Richard Vandra - koncertný umelec, hráč na violončele, 50 r.

OPRAVA

VHŽ č. 7/94 na str. 2 v rubrike Blahoželáme sme pri mene hud. skladateľa J. Gahéry vnechali titul docent. Správne celé meno a titul autora znie: **doc. PhDr. Jozef Gahér**.

VHŽ č. 10/94 na str. 6 v článku Pokrvní bratia po druhý raz v 2. stĺpci, 3. odstavci, 4. riadku meno režiséra NS nie je B. Kramsil, ale B. Kramosil. Autorom i čitateľom sa ospravedlňujeme.

TOMÁŠ a MAREK

Uplynulo práve desať rokov odvtedy, čo zomrel. Skôr ako Alexander Moyzes, Eugen Suchon a Ján Cikker. Ako nádejný talent začal študovať skladbu na VŠ-MU. Vysoký, pochudnutý a večne zvedavý chlapec, vždy zdvorilý a pritom pevný vo vlastnom názore. V roku 1982 napísal svoju Klavírnú suitu, prezrádzajúc veľké perspektívy. Žiaľ, boli zastavené zdravotnými problémami, zistením ťažkej choroby, liečením a následkami. I v tomto ťažkom stave mal obdivuhodnú vôľu vzdorovať. Mnohí naňho spomínajú, jeho smrť sa stala symbolom tej doby, prebudila ďalšie talenty v radoch jeho vrstovníkov. Tomáš Schnitzer by mal dnes 31 rokov.

Po desiatich rokoch znovu zomrel talentovaný študent kompozície. Nádej s ním spojené boli zmietané chorobou, nebezpečne ohrozujúceho dnešného človeka. Ešte na konzervatóriu upútal skladbou so zarážajúcim názvom „Venované nešťastiu“, ešte v decembri si sám zahrál svoju „Túžbu“. Za čím? Jeho skladby, ich názvy, dostali netušený význam. Možno aj on svojej chorobe vzdoroval, hoci s oslabenou vôľou k životu. Marek Brezovský mal 20 rokov.

Zachovajme si ich v pamäti, priatelia.

Prof. VLADIMÍR BOKES

Ugly Culture

Orkest de Volharding z Holandska

Večery novej hudby

16.-23. júna 1994

5. ročník festivalu, ktorý bol vlastne akýmsi minivýročím, si aj tentokrát zachoval svoju azda najpozitívnejšiu črtu spočívajúcu v tom, že sa dramaturgom festivalu podarilo pritiahnúť do Bratislavy osobnosti, ktoré majú priamy dopad a veľmi aktívny podiel na dotváraní súčasného kompozičného jazyka. Tentoraz išlo predovšetkým o dvoch amerických skladateľov: Christiana Wolffa (1934) a Jamesa Tenneyho (1934). Musím však priznať, že po zhladnutí programovej ponuky celého festivalu som sa cítil zaskočený. Počet koncertov oproti predchádzajúcim ročníkom vzrástol takmer o polovicu (na 15). Zároveň okrem dvoch spomínaných amerických skladateľov boli na zozname prednášajúcich, resp. vedúcich workshopov ďalšie tri mená. Vzhľadom na nie najšťastnejší termín konania festivalu a obvyklé problémy s jeho propagáciou som si položil otázku: je schopná Bratislava stráviť takéto „kulské hody“. Moje obavy sa ukázali byť oprávnené, hoci súčasne sa neprestávam diviť, ako je vôbec možné s tak malými finančnými prostriedkami usporiadať tak veľkorysú akciu.

Technika náhodných operácií je pojem, s ktorým prichádzame od Cageovej historickej návštevy do Bratislavy do kontaktu častejšie než kedykoľvek predtým. Nebohý guru súčasnej hudby vždy zdôrazňoval, že napriek nesmierne širokému využitiu tejto techniky, je pre vlastnú sebazáchovu nevyhnutné mať sa na pozore pri snahe o jej uplatnenie napr. pri zbieraní húb, alebo pri prechode rušnou križovatkou.

Zohľadniac možné výhody a nevýhody tejto techniky, rozhodol som sa vybrať si pomocou nej zo širokej programovej palety tohtoročných Večerov novej hudby podujatia, o ktorých sa v nasledujúcich riadkoch stručne zmienim.

GALINA USTVOESKAJA - MARIANNE SCHROEDER

V prvom rade cítim potrebu rehabilitovať interpretku, ktorá sa nášmu publiku predstavila po prvýkrát na jeseň minulého roku a ktorú výkon bol na stránkach týchto novín (1/94) ohodnotený podľa môjho presvedčenia neadekvátne. Na tohtoročných VNH sa švajčiarka Marianne Schroeder po istých (nou spôsobených) dramaturgických peripetiách rozhodla pre predvedenie piatich klavírných sonát Galiny Ustvoeskej a po jednej skladbe od Pauline Oliveros a Jamesa Tenneyho.

Sonáty, ktoré vznikali v priebehu rokov 1947-88 sú ideálnym prostriedkom na sledovanie vývoja hudobnej reči tejto „leningradskej“ autorky (nar. 1919). Ku konštantám Ustvoeskej výrazového a technického slovníka patrí obsesia poznačená, zlovestne monotónna rytmika, kontrapunkt odvíjajúci sa najčastejšie v dvoch hlasoch, čo nám v súhre dovoľuje identifikovať korene tohto jazyka upomínajúce na J. S. Bacha, najmä však na skladateľkinho učiteľa D. Šostakoviča. Nezameniteľný slovanský idiom, ktorý rovnako nachádzame napr. v tvorbe A. Schnittkeho, S. Gubajduliny (u nás v tvorbe V. Godára), je v prípade Ustvoeskej zaliaty do tragizmu, ktorý vládne s neúprosťou zákona, prepožičiavajúc týmto sonátam esenciálny, vydestilovaný a monolitný výraz, pripomínajúci tvrdosť

žuly. Azda jediný náznak odmäku sa zabýsne v štvrtej časti 4. sonáty (1957!), kde sa nečakane zjaví trilky. Čo možno na príklade týchto sonát odporovať ako postupne sa ustáľujúce črty autorkinho rukopisu, vidno v rovne vertikálnej organizácii: narastajúci výskyt tónových zhlukov, clustrov, čo vedie v 6. sonáte k hre pástami a celým predlaktim; v rovne časovej organizácii: autorka upúšťa počnúc 2. sonátou od taktových čiar; a konečne, v tektonickej oblasti uplatnenie výrazového kontrastu so zrejším dopadom na celkovú faktúru: už spomínaná 4. sonáta (tento spôsob je najmarkantnejšie využitý v 5. sonáte - pozostávajúcej z 10 segmentov, ktorá odznela ešte počas spomínaného prvého bratislavského vystúpenia Marianny Schroeder v rámci festivalu Melos-Étos).

Na margo klavíristky treba dodať, že pani Schroeder je nielen majstrom svojho nástroja, ktorý neodfláke jedinu notu, navyše svojou neomylnou intuíciou a nezameniteľnou senzitivitou predstavuje typ ideálneho interpreta súčasnej hudby, bezovýšku oddaného požiadavkám a zmyslu diela.

JAMES TENNEY A CHRISTIAN WOLFF

Vráťme sa však k dvom hlavným protagonistom, ktorí sa predstavili v rámci série prednášok konaných na VSMU, rovnako ako aj na koncertoch, kde bola ich tvorba prezentovaná viacerými dielami. Na radikálne zvraty bohatý vývoj kompozičného jazyka J. Tenneyho poukázali tri diela z rôznych období jeho tvorby: klavírna úprava beatlesovskej Love Me Do (M. Schroeder), ďalej v duchu nie veľmi odlišnej estetiky radikálne konzonantné sláčikové trio Harmonium No.5 a ako najzávažnejšie a najreprezentatívnejšie dielo z posledného obdobia skladba s názvom Critical Band - obe posledné diela v podaní VENI ensemble. Názov skladby, ktorý možno preložiť ako Kritická hranica/prah (frekvenčného spektra), poukazuje na druhú stránku Tenneyho osobnosti, v ktorej okrem umeleckého založenia drieme pravý vedecký duch. Táto približne štvrt hodinová kompozícia bazíruje na mimoriadne presnom ladení a intonovaní zúčastnených hráčov. Hudobný proces tu spočíva na postupnom odkrývaní najvúťornejšej podstaty hudobného tónu rozprávaním jemného tkaniva jeho tzv. parciálnych (aliquotných, harmonických) tónov. Bol to zážitok skutočne ojedinelý.

Tvorba Ch. Wolffa bola na festivale prezentovaná až šiestimi dielami. Tento univerzitný profesor, ktorý sa živil po celý život prednášaním latinčiny a gréčtiny, je pre dejiny súčasnej hudby zaujímavý okrem iného tým, že to bol on, kto venoval J. Cageovi začiatkom 50. rokov staročínsky veštecký traktát I Ching (Knihu premien), ktorá mala nesmierny dopad na nasledujúcu Cageovu tvorbu a prostredníctvom neho na širokú sféru hudby 2. polovice tohto storočia. Avšak medzi týmito dvoma predstaviteľmi tzv. Newyorskej školy nastal akýsi vnútorný rozkol, a to v momente, keď sa Ch. Wolff rozhodol prostredníctvom svojich diel otvorene hlásať svoje politické názory a na tomto stanovisku zotrúva dodnes. Za ešte dôležitejší rys Wolffovej tvorby však považujem istú otvorenosť jeho diel v tom zmysle, že interpreti na základe daných

pravidiel sami určujú výsledný tvar jednotlivých predvedení. Pritom Wolffove riešenia sú veľmi vzdialené od Lutoslawského riadenej aleatoriky alebo od Cageom nastoleného indeterminizmu. Kto počul posledný festivalový koncert v podaní nemeckého tria Ugly Culture, alebo udivujúci výkon VENI ensemble v skladbe Eisler Ensemble Pieces, vie o čom hovorím.

PREMIÉRY V NAŠTUDOVANÍ SÚBORU VENI

Celkom mimoriadnu úlohu zohral pri realizácii tohto ročníka VNH bratislavský súbor VENI pod vedením Daniela Meteja, ktorý je zároveň aj hlavným dramaturgom celého festivalu. Členovia súboru sa v rôznych kombináciách predstavili na štyroch koncertoch takmer v 20 skladbách, z čoho štvrtina vznikla priamo na objednávku súboru. Túto skutočnosť považujem v najnovších dejinách slovenskej hudby za bezprecedentnú. Spomedzi mnohých čerstvo premierených diel by som sa chcel pri niekoľkých pristaviť: dve skladby Petra Machajdika (1961) - čerstvého absolventa študentského pobytu DAAD v Berlíne - možno zaradiť k typu tzv. performance art, kde sa zrovnoprávňuje vizuálna, pohybová a scénická zložka diela s auditívnou. Jeho Intimate music, využívajúca okrem hudobníkov aj mg pás predchutný erotickými podtónmi, rovnako ako na objednávku napísané Menü für Venü, kde interaktívna súhra medzi publikom a účinkujúcimi bola náhle prerušená behom olympijského plameňonosiča, ktorý v ruke namiesto fľake zvieral továrenskú hodinu, zapôsobil blahodarnou sviežosťou. Matko Buras, s espiritom len jemu vlastným (napriek pribúdajúcemu veku a pribúdajúcej infantilite), nám predstavil so sprievodom komorného súboru posledný hit elektronického hračkárskeho priemyslu Bricks Game vo svojej kompozícii pod názvom Bricks Game. Zaujímavá vec sa odohrala v prípade Marka Piačeka (1972) a jeho skladby Ahora fuera de burlas (tiež na objednávku), pretože jeho sľubne sa formujúci, ale ešte nie celkom zrelý rukopis bol ani nie o hodinu neskôr na večernom koncerte holandského Orkest de Volharding doslova prehlásený tentokrát plne realizovaným zámerom Mishu Mengelberga v skladbe Dressoir, vyznačujúcej sa napriek použitiu tiež úplne rôznorodého materiálu mimoriadnym ťahom a kompaktnosťou. Skladbu D. Mateja Possible Stories charakterizuje na jednej strane pútavá koncepcia ako aj zaujímavý výber materiálu, na druhej strane je však jeho nosnosť vzhľadom na rozmery diela diskutabilná, pretože, podobne ako aj v iných Matejových dielach tu vzniká podľa môjho názoru nesúlad medzi použitým materiálom a mierou pre narábanie s časom.

Od zahraničných autorov boli na objednávku súboru VENI napísané tri skladby: veľmi príjemná, takpovediac „reichovská“ s názvom Redun-dance od moravského skladateľa Petra Grahama, ďalej diela anglických skladateľov Richarda Ayresa (No. 15) a Hughua Daviesa (Inventio pre komorný súbor a autorom skonštruovaný Multishozyg). Tento vynálezca akustických i elektronických nástrojov, ktorý sa okrem piatich diel prezentoval na dvoch prednáškach, figuroval ako ďalší protagonista tohtoročného festivalu.

INTERPRETI

Z veľkého počtu zahraničných interpretov, ktorí mali hlavný podiel na tom, že úroveň celého podujatia možno pokladať na naše pomery za nadpriemernú až špičkovú, sa chcem ešte raz vrátiť k holandskému Orkest de Volharding, pozostávajúcemu z jedenástich dychových nástrojov a rytmickej sekcie tvorenej kontrabasom (basgitarou) a klavírom, pre ktorý bolo za 22 rokov jeho existencie napísaných 130 diel a je jedinečným súborom svojho druhu na svete. Podobne už spomínané kolínske trio Ugly Culture sa vyznačovalo špecifickým zvukom (el. gitara, el. kontrabas a štyri druhy saxofónov) navyše obohacovaným zvukmi produkovanými počítačom. Anglický Smith Quartet opäť potvrdil výsadné postavenie svojej krajiny na poli hudobnej interpretácie, či už ide o starú, alebo súčasnú hudbu. Rovnako aj ďalšie zoskupenia - The Barton Workshop, Duo Dercksen Dorrestein z Holandska, súbor Agon a organista Jaroslav Šťastný z Čiech, Daniel Lentz Group z USA či nemecké duo Brand-Riedl - patria k špecializovaným intepretom súčasnej hudby.

Z domácich telies na festivale účinkovali Moyzesovo kvarteto, Mladí bratislavskí sólisti, novokonštituované Vapori del cuoro (modifikácia VENI), sólisti Katarína Hanzelová (organ), Jozef Lupták (violončelo), spolu s H. Daviesom experimentátor Milan Adamčiak.

SLOVO NA ZÁVER

Zdá sa, akoby po období pridlého pôstu bola domáca kultúrna verejnosť súčasnou hudbou presýtená, a to už po piatich ročníkoch festivalu VNH (vrátane dvoch uplynulých ročníkov festivalu Melos-Étos). Na nasýtenie scvrknutého žalúdka vždy stačí len trocha potravy a preto je vecou všetkých zainteresovaných, aby v budúcnosti zvolili čo najoptimálnejší spôsob výživy a jej dávkovania.

PETER VAŽAN

D. Dorrestein interpretoval skladby R. Ayresa Snímky M. Jurík

PELLEAS A MELISANDA POLOSCÉNICKY

Budúcu sezónu by Debussyho jediná opera mala zaznieť v našej opere. Aspoň predbežné hlasy to vravia. To sa však môže ešte viackrát zmeniť, pretože je bežné, že opera zväčša veľkú časť svojho dramaturgického plánu zmení. Naplánuje trebárs Richarda Straussa, Eugena Suchoňa a Clauda Debussyho a namiesto nich sa hrá Verdi, Puccini a Donizetti. Ako ináč, nie? Namiesto ozajstnej premiéry spravia obnovenú premiéru čohosi, čo už dávno na javisko nepatrí.

Možno Slovenská filharmónia a Francúzsky inštitút tušia, ako to môže v opere s Debussym dopadnúť, tak dali na program koncertné predstavenie tejto opery s poloscénickým konceptným riešením vzťahov medzi dramatickými postavami. A navyše s interpretmi, ktorí sú zasvätení do nuansov debussyovskej interpretácie a nepristupujú k nej formálne, alebo priam s odporom, ako to možno bude u tých, ktorí nemôžu spievať nič iné než Donizettiho, Verdiho, Pucciniho a aby sa nepovedalo aj Offenbacha a Gounoda.

Poloscénické predvedenie Debussyho lyrické hudobnej drámy nebolo len náhradou za produkciu v opere SND, ktorá sa podľa môjho názoru pri dnešných pomeroch v SND neuskutoční, ale aj vyvrcholením cyklu filharmonických koncertov venovaných práve tomuto autorovi. Aj keď koncert sa konal mimo rámca bežných filharmonických cyklov, bol v podstate bodkou - môžem povedať, že veľmi úspešnou - za cyklom „Debussy“.

Z Francúzska prišli pre tento projekt vokálne sily, dirigent a režisér, Slovenská filharmónia pripojila svoj orchester aj zbor, ktorého zástoj v opere je však veľmi malý.

Dirigent Jean-Paul Penin dal opere širokú a nosnú klenbu, ale aj vypracovanosť každého detailu a dobrú komunikáciu medzi orchestrom a zborom. Zaujal predovšetkým veľkým množstvom farebných nuansov, ktoré z orchestra vedel vyťažiť.

Orchester je u Debussyho skutočnou najväčšou postavou, ktorá nielenže pripravuje

atmosféru jednotlivých prostredí, v ktorých sa dej opery odohráva, ale psychologicky komentuje vnútorné duševné stavy hlavných a vedľajších protagonistov - a zároveň nenápadným, ale sústavným a nástojčivým spôsobom komentuje rôzne dejové vrstvy, ale predovšetkým motivácie konania hlavných postáv lyrického romantického príbehu. Toto všetko vedel dirigent Penin z orchestra SF vyťažiť, takže interpretácia pôsobila veľmi plasticky, oduševnene, bohato farebne. Farebnosť orchestra vystúpila do popredia ešte silnejšie než zvyčajne, pretože išlo o poloscénické predvedenie, v ktorom síce nechýbalo gesto aj mimika a pohyb postáv, ale chýbali kulisy a kostýmy, takže farebnú koncepciu scénografickej zložky celkom nahradil orchester. A plnohodnotne!

Mená francúzskych umelcov síce neboli žiadne hviezdy žiariace z plagátov európskych aj zámorských metropol, avšak pred publikum predstúpila skupina nanajvýš zodpovedných umelcov, pre ktorých služba dieľu ďaleko prevyšuje snahu o predvádzanie sa. Vokálne efekty, ktoré nie sú v súlade s duchom Debussyho opernej koncepcie nechali v zákulisi, takže poslucháč sa nestretol s forsirovaným spevom, ale so spevom veľmi štýlovým, noblesným, umierneným, so schopnosťou ovládať zákonitosti dynamického gradovania, s premyslenou vokálnou koncepciou ctiacou jeden dramatický a hudobný vrchol. Vo vokálnej koncepcii mladých francúzskych umelcov bola aj istá dávka zdržanlivosti aj kolegiálneho porozumenia, lebo jednotliví speváci vždy citlivo pristupovali k špecifikám vokálneho prejavu svojich partnerov.

Raphaëlle Ivery ako Melisanda nezaujala veľkosťou alebo farebnosťou materiálu, ale kultivovanosťou a oduševnenosťou, s akými sa zmocnila svojej postavy. Francis Didziak ako Pelleas zaujal vyváženosťou lyrických a dramatických miest. Mary Saint-Palais ako Yniold farebnou širokospektrálnosťou svojho hlasového materiálu a tajuplnými nižšími

polohami. Korektne a zaangažovane boli nastudované aj ďalšie postavy: Susanne Moncays ako Genevieve, Patrick Vilet ako Pastier a Lekár, Jean-Paul Bogart ako Arkel a Jacques Perroni ako Golaud.

Režisér Charles Roubaud sa spoľahol len na mimické, gestické a pohybové schopnosti spevákov. Na priestore pódia, ktorý zostal k dispozícii po príchode orchestra sa odvíjala premyslená a umelecky veľmi účinná hra. Umožnila, aby posolstvo Debussyho opery Pelleas a Melisanda, ktoré je akoby zastreté tajomným oparom a bohatými farebnými valérmi zvuku, ale aj éterickosťou jednotlivých postáv, väčšinou uzavretých do svojho vnútra a lípnúcich na romantickom, takmer imaginárnom prostredí sa prihovarilo vnímateľom plnohodnotne.

Projekt, s ktorým prišla SF sa ukázal ako úspešný. Svedčil o tom neutichajúci potlesk takmer do posledného miesta zaplnenej Reduty.

Francúzi spievali Debussyho pochopiteľne vo svojej materčine. Pre poslucháčov inštalovali na pódii titulokovací prístroj, v ktorom išli simultánne repliky. Slovenský preklad Jána Boora sa ukázal ako veľmi citlivý voči vokalistom aj ctiaci výrazové a významové kvality francúzskeho originálu.

MILOSLAV BLAHYNKA

Poznajúc množstvo protirečiacich si názorov, ktoré už bezmála celé storočie sprevádzajú toto dielo pokúšal som sa preniknúť do zvláštneho hudobného sveta, ktorý vlastne nik nedokázal verbálne vykesliť - namiesto toho ho porovnávali jedni s Wagnerom, druhí s Musorgským takže nakoniec argumentácie pre, či proti boli silnejšie než hlas, ktorý by reagoval na Debussyho hudobný svet. Aká je teda Debussyho hudba? Na jednej strane človek vníma Pelleasa a Melisandu ako nekonečný prúd hudobného toku azda si ani neuvedomujúc, že ide o retaz mozaík, ktoré na

seba nadväzujú. Ľudský hlas napriek svojej spevnosti nemá v sebe onú poprednosť operného spevu, nemá v sebe výrečné ľubivé árie. Tí, čo ho porovnávajú s Wagnerom buď nepochopili Wagnera, alebo nechápu túto krehkú poetickú hudbu. Pelleas a Melisanda je vlastne skrz-naskrz Debussyho hudbou, nadväzuje na to, čo bolo dovtedy ním napísané a anticipuje to, čo prichádza. Či pieseň pastierika nemožno skôr prirovnať k Faunovi, alebo medzihry k Prelúdiám? Veď Pelleas je vlastne najvštornejší Debussyho svet, je to najbyťostnejšia podstata jeho hudby. Táto hudba sa najdokonalejšie podobá Debussyho predstave o hudbe. Netreba sa teda utiekať k iným autorom. Okrem tohto vokálna zložka priam ideálne obnažuje krásu francúzskeho jazyka, jeho vnútorné tieňovanie i rytmus. Pelleas zostane i naďalej dielom, pre ktoré sa budú hlásiť tí, ktorí sú ochotní, ale i schopní vykročiť s hudbou na netušené cesty. Veľký záujem o Debussyho operu Pelleas a Melisanda však potvrdili, že táto hudba má svoje publikum a že ani SND nemusí mať obavy ak uvažuje o zaradení tejto opery do svojho programu. I keď Pelleas a Melisanda nepatria k mytologickým príbehom predsa len ide o príbeh, ktorý sa mohol odohrať a pravdepodobne sa i odohráva v každom pokolení. Je to teda večný príbeh, ktorý má svoje nespočetné mytologické varianty, veď je tu reč o láske, žiarlivosti, nenávisti, násilí i vražde. Debussyho postavy nemajú ani božské ani polobožské vlastnosti. Sú to normálni ľudia, ktorí žijú a zomierajú. Ba práve na rozdiel od Wagnera, kde badáme jasný mytologický opar a snahu budovať nové mytologické príbehy - je Debussy a jeho chápanie hudobného divadla pripútané k tejto zemi. Nech je však už chápanie Debussyho Pelleasa akékoľvek, bol to istotne pre každého veľký sviatočný zážitok. Bola to dôstojná bodka za touto koncertnou sezónou.

IGOR BERGER

DNI CHORVÁTSKEJ HUDBY

V máji sa v KS SF uskutočnil mimoriadny koncert pri príležitosti Dní chorvátskej kultúry na Slovensku, na ktorom sa predstavil súbor Záhrebské sólisti. Konal sa pod záštitou veľvyslanectva Chorvátskej republiky v Bratislave a MZ SR a jeho spoluorganizátormi bola i SF.

Záhrebské sólisti je komorný súbor pozostávajúci zo 14 členov. Vznikol v roku 1953, od roku 1968 účinkuje bez dirigenta, ale pod vedením svojho dlhoročného umeleckého vedúceho Tonka Niniča. Na svojom konte má viac ako 3000 vystúpení a účinkoval na popredných hudobných festivaloch a v hudobných centrách Európy i zámoria. Jeho repertoár tvoria diela skladateľov počnúc barokom až po súčasnosť s dôrazom na tvorbu chorvátskych skladateľov.

Prvú polovicu koncertu venovali chorvátski hostia tvorbe svojich krajanov. Luka Sorkočević, skladateľ a diplomat, žijúci v 18. storočí, ktorého 3. symfónia D dur zaznela na koncerte ako prvá skladba, je osobnosťou, ktorej pripisujú autorstvo prvej chorvátskej symfónie vôbec. Jeho tvorba je silne poznačená vplyvom videnského klasicizmu, čo bolo evidentné aj z uvedenej symfónie. Druhou skladbou bola Fantázia e mol ďalšieho chorvátskeho skladateľa I. Zajca, ktorého tvorba sa datuje na rozhraní 19. a 20. storočia. Fantázia e mol bola na koncert zaradená pri príležitosti 80. výročia skladateľovho úmrtia: Čo sa týka charakteru skladby, ten je zreteľne národný. Franza Lhotku, skladateľa českého pôvodu a absolventa Pražského konzervatória, ktorý však väčšinu svojho tvorivého života prežil v Chorvátsku, prezentovalo na koncerte hravé a temperamentné Scherzo, v plnej miere inšpirované folklórom. Najzaujímavejšou a najoriginálnejšou kompozíciou bola Hudba pre sláčky z roku 1983 súčasníka Frano Parača, nar. 1948. Kompozícia účelne a pôsobivo využíva súčasné postupy, kombinujúc s archaickými hudobnými prvkami i chorvátskymi ľudovými hudobnými prvkami. V druhej časti koncertu uviedli Záhrebské sólisti Sláčikové kvinteto g mol KV 516 W. A. Mozarta.

Charakteristickým znakom ich interpretácie je elegancia, ľahkosť, muzikalita a dokonalá súhra, čo bolo evidentné pri všetkých skladbách, ktoré v Bratislave na koncerte uviedli. Ich nespornou zásluhou je, že sme mali možnosť spolu s nimi urobiť si niektoré, ale užitočný exkurz do dejín a súčasnosti hudobnej tvorby. Koncert uvádzala Elena Galanová a tu je na mieste otázka: či koncerty slávnostného charakteru nestracujú niečo zo

svojho lesku práve konferansom. Ale to je už otázka skôr pre organizátorov (a tento koncert nebol prvým, kde pôsobil rušivo)...

MARTA FOLDEŠOVÁ

Ďalším podujatím Dní chorvátskej hudby bolo vystúpenie Zboru hudobnej spoločnosti remeselníkov mesta Varaždín. Toto spevácke teleso vzniklo v roku 1936 z mužského zboru Zanatlija. Zaberá významné miesto v kultúrnom svete severozápadného Chorvátska, je populárne v celej krajine.

Dnešné zmiešané obsadenie a spolupôsobenie komorného orchestra rozšírilo možnosti jeho vokálneho repertoáru. V katedrále Dómu sv. Martina, pod taktovkou Zvonimira Aračića odzneli diela všetkých hudobných období, „na sucho“ neobišli piesne z klenotnice chorvátskeho Zagoria. Vystúpenie bolo popretkávané krátkymi vstupmi Eleny Galanovej, ktorá v prestávkach približila poslucháčom skladateľské osobnosti a krátko uviedla kompozície.

Prvý hudobný blok patrila cirkevnej hudbe Benátčana A. Caldaru a kňaza, skladateľa a zbornajstra nemeckého pôvodu J. V. Rathgebera. Pôsobivo bola prednesená aj duchovná skladba W. A. Mozarta a „Ave Maria“ maďarského skladateľa Z. Kodálya i krátka skladba Slovínca J. G. Petelina. Uvedenie diel z tvorby J. S. Bacha a W. A. Mozarta mohlo byť pre poslucháčov istým sklamaním. Ária Sarastra ako aj zbor z opery Čarovná flauta odhalil slabiny ako v sólistickom výbere, tak aj v ochudobnení zboru. Naopak s veľkým úspechom odznela skladba H. Purcella, efektne a virtuózne bolo predvedené oratórium (úryvok) Judáš Makabejský G. F. Händla. Tieto skladby zaujali aj na „varaždínskych barokových večeroch“. J. Kaplan, súčasný chorvátsky skladateľ, tvorca 250 kompozícií venoval mnoho skladieb zboru. Sám pôsobil ako umelecký vedúci a upravoval skladby pre vokálny prednes. Jeho skladba i úprava anonymnej kompozície „Milost“ otvorila spolu s motom I. Zajca prehliadku chorvátskeho zborového umenia.

V duchu vety: „Ak chce byť niekto svetový, musí byť hlboko národný“, boli uvedené vlastenské skladby V. Nováka a Národná pieseň Rožica s prekrásnym sólom. Rozlúčku z Varaždína bol úryvok z prvého chorvátskeho muzikálu „Jalta, Jalta“, a srdcová záležitosť Dani Maršana „Bože čuvaj Hrvátsku...“

CLAUDIA CICHÁ

2. AKORDEONOVÝ FESTIVAL V BRATISLAVE

(S BOHATOU MEDZINÁRODNOU ÚČASŤOU)

História tohto „najmladšieho a najmenšieho“ festivalu na Slovensku sa začala odvíjať z majstrovských kurzov, ktoré začalo pred štyrmi rokmi organizovať Štátne konzervatórium v Bratislave. Zakiaľ kurzy vstúpili 20.-25. mája t. r. do svojho 4. ročníka, Bratislavský akordeonový festival má za sebou 2. ročník. Oba existujú bez štátnej (a inej) dotácie - a predsa zaznamenali pekný úspech: z osemdesiatich účastníkov bolo t. r. 72 zo zahraničia a 8 zo Slovenska. Dôvody na menšiu domácu účasť treba hľadať v onej netolerantnej, čudnej atmosfére, ktorú dakedy my, Slováci charakterizujeme úslovím: „Keď skapala koza mne, nech skape aj susedovi“. Nuž, chvála Bohu, tentokrát nič „neskapalo“, iba záujem zahraničných akordeonistov bol pekný a dokazujúci, že bratislavská akordeonová škola vskutku existuje, má čo povedať i vyspelým kultúrnym krajinám Európy. Doteraz navštívili tieto majstrovské kurzy účastníci z dvanástich krajín. Je reálne, že tento počet sa v budúcnosti i rozšíri. Kurzy viedli pedagógovia z domova i zo zahraničia. Dušou projektu je prof. Tibor Rácz z bratislavského štátneho konzervatória. On tiež trojjazyčne moderoval galakonzert (23. mája t. r.), ktorý bol vyvrcholením 2. bratislavského akordeonového festivalu - s prezentáciou účastníkov majstrovských kurzov (žiakov i pedagógov). Galakonzert bol v koncertnej sieni Klarisky a sledovali ho najmä nadšení mladí poslucháči. Jedinou chybičkou krásy večera bolo to, že sme nedostali do rúk podrobnejšie programy, a tak nie vždy sa podarilo v zlej akustike sály zachytiť meno autora i skladby, ktorú hrali účastníci koncertu. V danom prípade však nešlo ani tak o konkrétne diela, ako o trendy a osobnosti akcie. Úspech zaznamenali tzv. klasické diela, resp. ich prepis pre akordeón. Na nich sa dostatočne prejavila manuálna i muzikantská prípravenosť sólistov z rôznych krajín Európy. Po virtuóznom dojme, aký zanechal svojim vystúpením v Brüggemannovej Toccate Slováč Roman Pechman, hrala Ivana Dvůřáková z Českej republiky (Pardubice) - 2 sonáty od D. Scarlattiho. Jej hráčsky typ sa orientuje na jemnosť, priam poetickosť výrazu, bez forsirovania zvuku - s maximálnou brilantnosťou

vypracovania jednotlivých sonát. Zbigniew Kozlik z Varšavy ponúkol dve diela od súčasných poľských skladateľov - z nich Sonatina Tadeusza Szeligowského zapôsobilá vtipom a obratnosťou prstových pasážových behov, ako aj iných fajnoviek, zverených desiatim prstom. Perfektný akordeonista z Poľska však zahrál ešte jednu, experimentálnejšie znejúcu skladbu, E-LA od Zbigniewa Cienialu z rôznymi zvukovými lahôdkami, ktoré zneli na akordeóne veľmi zaujímavo.

Najviac zapôsobil na tomto galakonzerte fínsky virtuóz-profesor Mika Väyrynen, ktorý s disciplínou a hlbokým ponorom hral Vivaldiho Presto z časti Leto a Giacconu d mol od J. S. Bacha. Vnútorné napätie a koncentrácia jeho hry boli oživované neobyčajnou senzitivnosťou sólistu, ktorý na záver - ako prídavok - zahrál „anonymné“ dielko s parafrázou na valčíkový rytmus.

Zaujímavé akordeonové duo prezentovali na záver nemeckí hostia: Jürgen Ganzer a Bernhard Salewski. Hoci hrali v duu - a teda komorne - obaja mali vlastnosti virtuózov, čo som zvlášť kvitovala v náročnej Fantázii d mol od J. S. Bacha. Dokázali toto dielo predtým, než sa nešťastne stratilo z veľkosti a pôvodnej hodnoty.

Šesť koncertov v Bratislave a siedmy vo Viedni (budúci rok sa plánuje i vystúpenie v Budapešti) robí z Bratislavského akordeonového festivalu vhodný mostík medzi viacerými hudobnými metropolami. Je to dobré. Treba však oceniť aj pôvodný, úspešne sa realizujúci zámer majstrovských kurzov, ktoré podnikli následne koncertné vystúpenie účastníkov. Cieľom podujatia totiž je, prepojenie poznatkov o vyučovaní hry na akordeón na základnom a strednom stupni hudobného školstva. Vývoj beží dopredu aj v tomto druhu umenia. V pedagogickej, interpretačnej i kompozičnej oblasti. Tvorbu podmieňuje nástrojový stupeň virtuozity, ale nickedy to môže byť aj naopak. I preto by sa mali o podobné akcie zaujímať tiež skladatelia. Samozrejme, aj tí naši... Akosi ich tentokrát (popri troch zo zahraničia) na koncerte nebolo.

TERÉZIA URSÍNYOVÁ

Premiéry na CD

Antonio SALIERI

OVERTURES

Symfonický orchestr slovenského rozhlasu

diriguje Michael Dittrich

MARCO POLO DDD 8.223381

MARCO POLO DDD 8.223381

Antonio SALIERI

Overtures

Il Talismano • Axur

Les Danaïdes • Il Moro • Armida

L'Angiolina • Don Chisciotte • Eracleito e Democrito

Czecho-Slovak Radio Symphony Orchestra (Bratislava)

Michael Dittrich

Tvorba talianskeho skladateľa a dirigenta Antonia Salieriho, ktorý žil v rokoch 1750-1825, je našej hudobnej verejnosti takmer neznáma. Salieriho meno je však známe skôr zásluhou Mozartových životopiscov, dramatikov a filmových scenáristov, ktorí ho namiesto objektívneho hodnotenia tvorby vykresľujú ako dvorného intriga, Mozartovho konkurenta a neprajníka, ba ako je známe podaktor mu pripisujú aj aktívny podiel na jeho smrti. Nechajme bokom čo je pravdy na ľudskom portréte Salieriho. To je vec historikov. Edícia Marco Polo nám však teraz predstavuje Salieriho hudbu v objaviteľskej podobe v tej najlepšej stránke.

Vieme, že Salieri bol plodným skladateľom (napísal vyše 40 oper, oratóriá, kantáty, symfónie, koncerty a i.), schopným dirigentom, že zaujímal významné umelecko-spoločenské postavenie v európskych hudobných metropolách, najmä vo Viedni. Bol tiež uznávaným pedagógom a k jeho žiakom patrili Beethoven, Schubert, Liszt, Hummel a i. Ťažiskom jeho tvorby však bola opera. Do nej zasiahol novátorským spôsobom a v každom prípade ovplyvnil aj opernú tvorbu Ch. W. Glucka a W. A. Mozarta. Pravdepodobne rozdielnosť koncepcii a zmyslu opery, najmä opery ako hudobnej drámy, bola hlavnou príčinou ich vzájomnej nevrávnosti. V každom prípade sa Salieri počas svojho života tešil väčšej popularity ako Mozart. No ďalší osud ich tvorby sa vyvíjal inakšie. Mozartovo dielo žije a zo Salieriho tvorby sa zoznamujeme iba letmo v literatúre. Recenzovaná nahrávka dáva aspoň cez prizmu jeho operných predohier príležitosť koncentrovanejšie sa zoznámiť so Salieriho tvorivým rukopisom. A ten nie je nezaujímavý. V dvanástich operných predohrách (ako aj v zasvätenom texte Keitha Andersona) sa stretávame so Salierim ako s vyhranenou tvoriou individualitou. Jeho hudba sa vyznačuje náročným a brilantným kompozičným majstrovstvom, duchaplnosťou, vtipom, bohatou melodickou invenciou a schopnosťou zapôsobiť na poslucháča. Veľmi pôsobivá je Salieriho inštrumentálna technika, bohatá na sólistické i ansámblové pasáže, na svoju dobu s objavnou farebnosťou. Preto je celkom pochopiteľné, že Salieriho hudba mala u jeho poslucháčov veľký úspech. Hoci Salieri zhudobnil podobné námety ako iní jeho súčasníci, a hoci spolupracoval aj s Mozartovým libretistom Lorenzom da Pontem, kľúč k zabudnutiu jeho tvorby vedie zrejme cez plytší ponor do myšlienkových námetov a zhudobňovaných textov. V každom prípade aspoň takéto letmé zoznámenie sa so Salieriho tvorbou objektívnejšie doplnia pohľad na jeho osobnosť, ktorá bola zrejme výraznejšia, než ju vykresľujú dejiny hudby.

Salieriho predohry s veľkým štýlovým pochopením a klasicistickým vyrovnaným zvukovým ideálom našťudoval a nahral so Symfonickým orchestrom slovenského rozhlasu Michael Dittrich. Zrejme vďaka obapolnému vzájomnému porozumeniu medzi orchestrom a dirigentom vznikla nahrávka, ktorá svojou dramaturgickou i kvalitnou interpretačnou úrovňou obohatí medzinárodnú diskografiu.

Arthur HONEGGER

Mayerling • Regain • Le Démon de l'Himalaya

MARCO POLO Film Music Classics

Symfonický orchestr slovenského rozhlasu

diriguje Adriano

MARCO POLO DDD 8.223467

MARCO POLO DDD 8.223467

MARCO POLO FILM MUSIC CLASSICS

Arthur Honegger

Mayerling • Regain

Le Démon de l'Himalaya

Slovak Radio Symphony Orchestra (Bratislava)

Adriano

Druhou zaujímavosťou edície Marco Polo je filmová hudba Arthura Honeggera. Tento titul významným spôsobom dotvára pohľad súčasníka na rozsiahlu a mnohostrannú tvorbu tejto osobnosti hudby nášho storočia. Honegger v rokoch svojej mladosti jednak z existenčných dôvodov, ale aj z hľadiska svojej príslušnosti k skladateľskej skupine „šestka“, ktorej hlavným umeleckým kritériom bolo oslovovať súčasníka zrozumiteľnou hudbou, veľmi rád spolupracoval s divadlom a filmom. A práve v oblasti filmovej hudby, v dobe rozmachu filmoveho umenia v tridsiatych rokoch, stal sa spolu s G. Auricom priekopníkom zvukového filmu. Oba autori, popri dodržiavaní všetkých zásad filmovej poetiky, vizuálnej účelovosti a funkčnosti zvuku, dokázali vytvoriť hudbu vysoko umelecky náročnú, autonómu a invenčnú.

Recenzovaný titul ponúka Honeggerove tri filmove hudby. Hudba k filmu Mayerling z roku 1936 patrí k tým kompoziciám, ktoré Honeggera urobili medzinárodne slávnym, tak ako aj režiséra filmu Anatole Litvaka. Film zobrazuje tragický ľubostný príbeh rakúskeho korunčného princa Mayerlinga (film pre úspešnosť námetu bol natočený vo viacerých verziách). Na úspechu filmu veľký podiel mala práve aj Honeggerova hudba. Honegger sa tu ukázal ako majster práce so základnou hudobnou myšlienkou, jej pretváraním do rôznych podôb, pričom dokázal v záujme adekvátnej dobovej atmosféry aj citlivo citovať a parafrázovať Straussove melódie.

Film Regain s podtitulom Nový život je dramatickým obrazom opusteného človeka vo vyľudnenom horskom kraji Provence. K tomuto filmu Marcela Pignola, ktorý doň obsadil vtedajšie najväčšie filmove hviezdy, napísal Honegger priamo vzorovú hudbu. Zásluhou autonómnosti skladateľovej hudobnej reči uplatnila sa táto kompozícia aj koncertne v podobe dvoch orchestrálnych súit.

A napokon Honeggerov „filmový portrét“ na tomto CD reprezentuje hudba k dokumentárnemu filmu Démon Himaláji z roku 1935. Je komponovaná na film, ktorý v roku 1930 natočila expedícia profesora Güntera Oskara Derenfurtha v prostredí nedostupných vrcholov Kámlí Mata opradených démonickými legendami. To je už typicky honeggerovský symfonizmus založený na bohaty polyfónnej práci, pričom výrazový materiál vychádza z filmovej predlohy. Honegger tu súčasne ako jeden z prvých francúzskych skladateľov použil Martenotove vlny, ako veľmi dôležitý zvukový výrazový prostriedok.

Realizácia Honeggerovej filmovej hudby Symfonickým orchestrom slovenského rozhlasu s dirigentom Adrianom, ktorý je trvalejším spolupracovníkom firmy HNH International (táto nahrávka je v poradí už jedenásta), zmocnili sa neznámej ale intepretačne veľmi náročnej hudby s veľkou dávkou porozumenia pre štýl, zvukovú diferencovanosť jednotlivých partitúr. Výsledok ich práce je nanajvýš uspokojujúci a výkon orchestra sa tu rovná

na mnohým svetovým orchestrom, ktoré nahrali podobné diela pre svetové firmy.

MARIÁN JURÍK

Pozn. red.: S touto hudbou sa môžete zoznámiť 22. 8. o 20.30 h a 23. 8. o 14.30 h na stanici Slovensko 2

Ilja Zeljenka

SYN ČLOVEKA

slovenské pašie - scénické oratórium

(Predohra - Pastier - Hodina temnôt - Ukrižuj ho!)

Slovenský komorný zbor, SEUK, dirigent Pavol Procházka

Libreto: Zuzana Lengová, Mária Farkasová

Vydalo Vydavateľstvo A. L. I. so SLUKom

Made by SONY DADC Austria

Neuplynul ani rok od slávnostnej premiéry a hľa, CD je na svete! Možno sme ešte stále naladení na minulé výrobné frekvencie, kedy doba od zamýšľaného zámeru po distribúciu hotového zvukového nosiča bola nepomerne dlhšia a cesta kľukatejšia. Zeljenková kompozícia sa zrodila pod šťastnou hviezdou - už aj preto, že si získala priaznivcov v osobe prezidenta a prajníkov na Ministerstve kultúry SR; tento fakt žiľivo ovplyvnil realizáciu znejú podoby CD.

Scénické uvedenie oratória malo (ako sme si mali možnosť zopakovať) svoje štrbinky. Zračilo istú bezradnosť v pódiovej akcii, stereotyp opozieraných postupov. V čiste zvukovom rezultáte sme oslobodení od vizuálnych sekvencií, tak sa môžeme naplno oddať zvodom hudby. Tu v prvom pláne musíme chváliť technický prevod snímky. Je vybudovaný naozaj vysoko profesionálne: zvukový obraz je čistý, zreteľný, plastický - v žiadnom, ani najdetailnejšom mikrotóne nezahmlieva dosť členitú a rozmanitú hudobnú štruktúru. F. Poul ako hudobný V. Frkal a H. Geschwandtner ako zvukoví technici odvedli úctyhodnú prácu.

V recenzii k premiére scénického uvedenia som vyjadrila výhrady k mužskej sólistickej časti interpretov. Na nahrávke sú (a nielen muži) striedaní sólistami „mimoslukárskymi“ (Hana Štolfová, Livia Aghová, Vladimír Kubovčík, Eudovít Ludha, Jozef Ábel, Juraj Peter...). Celkový hudobný reliéf je plnokrvnejší, výrazovo zvlneň, na druhej strane postráda odlesk onej autentickéj arómy, ktorú dokážu produkovať so SLUKom zrastení interpreti (nárečové nuansy, naturálny, rovný tón...). Spoločný, nemenný pri uvedení i nahrávke je Slovenský komorný zbor a Orchester SEUKu, podporený Moyzesovým kvartetom. Obe sekcie majú príležitosť zaskviť sa dľa partitúry v rôznofarebnnej variabilnosti. Znovu opakujem svoj obdivný súhlas najmä k zborom. Tie sú skutočne nasýtené tou najrýdzejšou a najsilnejšou invenciou v melodických krivkách, pastelových harmóniách a originálnych pointách. Uznanie patrí dirigentovi Pavlovi Procházkovi, ktorý dokáže v širokých muzikantských súvislostiach ustrážiť a artikulovať každú myšlienkovú delikátnosť. Čo dodať na záver? Popriat CD dobrý víťaz do plachát... alebo zopakovať pranie: nech nahrávka poslúži k šíreniu dobrého mena Slované v blízkom i vzdialenejšom svete.

LÝDIA DOHNALOVÁ

III. MEDZINÁRODNÝ FESTIVAL SLOVENSKE HISTORICKÉ ORGANY

24.-29. august 1994

za podpory Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

SPOLOK KONCERTNÝCH UMELCOV pri Slovenskej hudobnej únii v Bratislave

Streda 24. august 1994 o 19.00 hodine

Aude Heurtematte - Francúzsko

BREZOVA POD BRADLOM - evanjelický a. v. kostol

organ Martina Šaška z rokov 1834-1872

organ bratov Pažických z roku 1790

MOSTOVÁ - rímskokatolícky kostol

organ Martina Šaška z roku 1866

Ivan Sokol - Slovensko

MODRA - rímskokatolícky kostol

organ firmy Rieger Op. 15 z roku 1875

Štvrtok 25. august 1994 o 19.00 hodine

Irma Skuhrová - Slovensko

MOČENOK - rímskokatolícky kostol

Piatok 26. august 1994 o 19.00 hodine

Hans-Jürgen Scholze - Nemecko

BÁČ - rímskokatolícky kostol

organ anonyma z roku 1779

Nedeľa 28. august 1994 o 19.00 hodine

Karasszon Desző - Maďarsko

SLÁDKOVIČOVO - rímskokatolícky kostol

organ Martina Šaška z roku 1866

Zmena programu vyhradená!

Vstupenky si možno zakúpiť pol hodiny pred koncertom - vstupné 20.- Sk. Výnos zo vstupného bude poukázaný na Fond záchranu slovenských historických organov pri Nadácii Cyrila a Metoda.

Sobota 27. august 1994 o 19.00 hodine

Zlata Suchánková - Slovensko

Pondelok 29. august 1994 o 19.00 hodine

Voči Gaetanovi Donizettimu, autorovi bezmála 70 opier, má slovenská hudobná kultúra nemalé dlhy. To musí uznať i zarytý nepriateľ bel canta. A keďže z našich operných scén nevychádzali signály o zmene status quo, vzala si dramaturgia ZHZ na svoje plecia (ťažké či sladké?) bremeno, aspoň istým dielom zachytiť oneskorenú vlnu predverdiovskej renesancie.

Príspevok k nej bol možno z medzinárodného hľadiska skromný, v slovenskom kontexte však pôsobil priam revolučne. Donizetti ako dramaturgický stredobod festivalu aj tak dokázal prilákať (iste i vďaka propagácii v zahraničných odborných časopisoch) doslova desiatky účastníkov a pozorovateľov z Rakúska, Talianska, Holandska, Nemecka, Grécka či Anglicka. Žiaľ, nie zo Slovenska... Doterajší model ZHZ obohatili nové vrstvy: okrem predstavení a koncertov sa uskutočnili vokálno-interpretáčny kurz, zameraný na problematiku bel canta a vedecký seminár na tému Donizettiho tragická opera.

Zámocké hry nabrali správny kurz

FESTIVALOVÉ PREMIÉRY

Tohto roku sa po prvýkrát podarilo splniť dávnu túžbu a uviesť na zámockom nádvorí (o jeho príjemnom prostredí a ideálnej akustike je vari zbytočné hovoriť) špeciálne festivalové produkcie. Donizettiho **LUCREZIA BORGIA** sa objavila na slovenskom javisku dokonca, paralelne s Bratislavským kultúrnym letom, po prvý raz v histórii. Patrí k tým tragickým operám skladateľa, ktoré sa opierajú o historické námety a ich dominantou, ako napokon i v ostatných dielach komponovaných na talianske libretá, je ženská hrdinka. Lucrezia, negatívna postava so smutne presláveného rodu Borgiovcov, dostáva v opernom spracovaní „poľudšťujúce“ črty, prostredníctvom citu k neznámemu mladíkovi, vlastnému synovi.

Lucrezia Borgia - Ilica Neshybová. Snímky: Š. Puškás

Inscenáciu pripravil **Miroslav Fischer** ako výsledok koprodukcii komornej opery Bratislava a Zámockých hier zvolenských. Jednoduchá a funkčná výprava **Jána Zavarského**, ladená v príznačných farbách - červenej a čiernej - doplnená historizujúcimi kostýmami **Nade Šimunovej**, bola vhodným, atmosférotvorným prostredím pre rozohratie tragického príbehu. Fischer sa držal priamočiareho výkladu, nič nekomplikoval, správne pochopil v čom je sila Donizettiho predlohy. **Marián Vach** za dirigentským pultom sa zhostil svojej úlohy uspokojivo, najmä sólistom bol spohľadlivou oporou. Otvorene treba priznať, že pokiaľ nemáme dirigentov špecializovaných na daný sloh (a nemáme ich!), už schopnosť intuitívne vystihnúť tep partitúry je hodná akceptovania. Na zámockom nádvorí sa vystriedali dve obsadenia, zosobňujúce dve rozdielne interpretačné poetiky. **Ilica Neshybová** (Lucrezia) vychádza z pôvodných daností koloratúrnej sopranistky a svoju koncepciu podopiera rozvinutím lyrických dimenzií partu, najmä kvalitným mezzosopranom, zmyslom pre kantilénu a jasnými, striebornými výškami. **Anna Starostová** chápe Lucreziu ako dramatickú heroínu, čím sa väčšmi približuje skladateľskému zápisu. Jej tón je objemnejší, príznačnejší, prekvapuje pružnosťou i legatovou vláčnosťou a v charakte postav kombináciou povahovej tvrdosti a materinskej lásky. Domáceho predstaviteľa Gennara **Ernesta Hudeca**, ktorý ako debutant preukázal odvahu i perspektívu, predsa len nemožno porovnávať s talianskym tenorom **Andreom Elenom**. Hostujúci umelec vlastni komornejší materiál, má ho však technicky spracovaný a jeho prejav je štýlovo i výrazovo bezchybný. **Ida Kirilová** bola kantabilným, bez zaváhania spievajúcim Orsinim, **Jitka Šaparová-Fischerová** v tej istej postave vsadila viac na herecký temperament. Slabšou stránkou obsadenia boli obaja basisti (**Martin Malachovský** a **Juraj Peter**); rola Dona Alfonsa si predsa len vyžaduje intepretného odborníka. Ešte poznámka na okraj: na festivalovom predstavení by sa nemalo stať, že epizodista sa nedostaví na javisko a treba zastaviť orchester!

Ďalšou festivalovou novinkou sa stal koncertný prierez Donizettiho lyrickou tragédiou **ANNA BOLENA**, ktorá takisto dosiaľ u nás nebola uvedená. Deväť profilových čísel partitúry v našťudovaní orchestra Komornej opery Bratislava (dirigent **Marián Vach**) síce sprostredkovalo prvý kontakt slovenského publika s dielom, avšak po stránke dramaturgickej ukážky vytrhnuté z kontextu pôsobili trochu rozpačito. Koncert možno vnímať ako príslub, že v budúcom ročníku ZHZ odznie dielo kompletne a je úplne jedno či v scénickom, alebo koncertnom tvare. Pokiaľ ide o sólistov, **Anna Starostová** (Anna Bolena), **Ida Kirilová** (Giovanna Seymour), **Denisa Šlepkovská** (Smeton) a **Giuseppe Morino** (Percy) tvorili štýlovo čisté a charakterovo príliehavé obsadenie. Takže, Anna Bolena, do videnia o rok(!)...

OPERA A HOSTIA

Štátna opera Banská Bystrica prispela do festivalového diania dvoma Favoritkami, Nápojom lásky a jediným verdiovským vy-

bočením, dramaturgicky exkluzívnym Aroldom. **NÁPOJ LÁSKY** (režia **Branislav Kriška**) pod hviezdnatú letnú oblohu zapadol, akoby bol na zámok priam šitý a **FAVORITKA** (režia **Marián Chudovský**) sa tiež cíti v tomto prostredí ako doma.

Pod taktovkou **Pavla Tužinského** sa v obsadení Nápoja lásky vynímal tónovo jadrný a humorne výstižný **Branislav Jatič** ako Dulcamara, zatiaľ čo **Olga Hromadová** (Adina) a **Ján Babjak** (Memorino) spievali takpovediac „reprízovo“.

Favoritka festival otvárala i zakľúčila. Prvý večer bol parketou domácich, posledný kombinovaného obsadenia. **Gurgen Ovsepian** potvrdil, že vo Fernandovi nemá ideálny priestor pre uplatnenie krásnej strednej polohy s dramatickými ambíciami, keď obava z okrajových výšok ho oberá o pohodu zo spievania. **Martin Babjak** opäť zužitkoval najmä farebné hodnoty svojho barytónu a jeho legatovú kultúru, celkovo však pôsobil trochu unavené a v dramatickosti poddimenzované. V oboch večeroch stvárnila Leonoru **Alena Dvorská-Gallová** s veľkým zmyslom pre štýl, technicky podstatne presvedčivejšie než v minulosti, pričom jej doménou je talianska kantilénna, obsažnosť a cituplnosť tónu.

V záverečnom predstavení sa zaskvel tenorista **Giuseppe Morino** (Fernando), známy z vystúpení na svetových scénach a festivaloch práve v predverdiovskom repertoári. Jeho prejav mal eleganciu a grációznosť, tón bol v stredoch sýty a konzistentný, vo výškach pribojný a lesklý. Jednoducho, demonštroval nám kritériá, aké platia pre bel canto vo svete. Veľký úspech zohral i **Vladimír Chmelo** (Alfonso), v Brne pôsobiaci slovenský barytonista, obsadený na základe výsledkov interpretačného kurzu. Jeho „zbraňou“ je predovšetkým jadrný, kovový tón, obzvlášť pôsobivý v údernej vysokej polohe (na rozdiel od Babjaka je skôr „cabalettovým“ typom), ale oproti minulosti úplne nové dimenzie dostala i Chmelova legatová kultúra a estetika bel canta. Hostia mali výborného partnera v **Branislavovi Jatičovi** (Baldassare), menšie úlohy výstižne kreovali **Mária Tomanová** (Ines) a **Peter Schneider** (Don Gasparo). O vzťahu Pavla Tužinského k Donizettimu platí v podstate to isté, čo pre Mariána Vacha.

KOMORNÉ KONCERTY, INTERPRETAČNÉ KURZY

Udalosťou prvoradého významu bol piesňový recitál rumunského barytonistu **Dana Iordachescu**, ktorý počas festivalu viedol interpretačné kurzy. Kto má tohto svetoznámeho umelca v pamäti z jeho verdiovských postáv na ZHZ začiatkom 80. rokov, musel s veľkým uznaním i úctou konštatovať, že Iordachescu bronzový, dramatický barytón je stále v obdivuhodnej kondícii. Je to vďaka „tajomstvu“ vokálnej techniky, prenášajúcej mechanizmus tvorby tónu z hlasiviek na dychovú oporu a rezonančné priestory, teda onej metodiky, ktorú oddane vstúpil svojím zvercom na kurze. Rozsiahly piesňový repertoár mal rozdelený do štyroch blokov, tematicky konzistentných, umožňujúcich odovzdať poslucháčovi rozmanité stránky interpretačného umenia. Iordachescu fascinoval rovnako intímnym mezzosopranom, emotívnou frázou, ako i údernou „opernou“ polohou, pravda, pokiaľ si to charakter piesne vyžadoval. Či to bol Händel, Beethoven, Schumann, Schubert (Kráľ duchov), Enescu a Constantinescu, alebo ruský repertoár, sólista bol vždy „na mieste“, podporený klaviristkou **Gönlül Aptulou**.

Po dva týždne odovzdával Iordachescu svoje skúsenosti a návody - interpretačného i technického rázu - piatim mladým spevákom zo štyroch štátov. Výsledky ich práce zhodnotilo publikum na samostatnom koncerte. V čom spočívali? U koloratúry **Zdenky Furmančokovej** napríklad v známení frázy, zdokonalení sa v legate a prednesových nuansoch, u **Vladimíra Chmela** v kvalitách, o ktorých som hovoril v rámci záverečného predstavenia Favoritky, u **Dagmar Livorovej** v upevnení techniky. Sympaticky sa uviedli aj zahraniční speváci, rumunská mezzosopranistka **Heliana Munteanu** a lyrický barytonista z Holandska **Peter Arink**.

V podvečernom koncerte operných árií, ktorý sa uskutočnil podobne ako predchádzajúce komorné podujatia v Kráľovskej sieni zámku, vystúpil francúzsky tenorista **Alain Quincey**. Hoci v jeho programe odzneli i zaujímavé ukážky (Bellini: Puritáni, Verdi: Lombardania, Adam: Postillon de Lonjumeau, Donizetti: Dcéra pluku, Rossini: Viliam Tell atď.), okrem skutočne dobre posadených a s atakom spievaných vysokých tónov, bolo interpretačnej kultúry a intonačnej čistoty poskromne. Spoluúčinkovali klaviristka **Gönlül Aptula** a speváčka **Heliana Munteanu** (obe Rumunsko).

Aspoň heslovite sa zmienim o vedeckom seminári. Na tému **Tragická opera Donizettiho** - po otváracom príspevku riaditeľa festivalu a NDC v Bratislave **Dr. Jaroslava Blahu** - sa **prof. Riccardo Allorto** (riaditeľ Teatro Donizetti a festivalu v Bergame) zamerl na postavy ženských hrdiniek v Donizettiho opere sérii, **Stephen Hastings** (v Miláne pôsobiaci anglický muzikológ) prednášal o dramaturgii tragických opier skladateľa a **doc. Leopold Kantner** (Hudobná akadémia Viedeň) si zvolil problematiku Donizettiho vo vzťahu k francúzskej grand-opere. Všetky vystupy boli vysoko fundované a obohatili náš rozhľad v danej oblasti.

Podčiaknuté a zrátané. ZHZ stáli opäť na križovatke. Ak sa ostatným ročníkom pohli smerom k dramaturgickej vyprofilovanosti, ak na kvalitné predstavenie nadviazali zmysluplné paralelné akcie, ak sa v hľadisku hovorilo tromasťmi svetovými jazykmi, potom výsledok hovorí iba o jednom. ZHZ nabrali správny kurz.

PAVEL UNGER

JOSÉ CARRERAS: SPIEVANIE S DUŠOU

Kritika a mylné sudy

K najhlbším zážitkom v počiatku mojej kariéry určite patrí ten deň, keď som po prvýkrát čítal svoje meno v novinách. Stačí srdečná, chváliaca zmienka v nich, alebo dokonca fotografia - a už si človek namýšľa, že každý, koho na ulici stretneš si pomyslí:

„Aha, tam ide ten umelec, ktorý včera v opere tak pekne spieval.“

Je to, samozrejme, nezmysel, hoci netreba podceňovať účinnosť kritik. Keď slávny kritik v New York Times, Harold Schonberg o mojom debute v City Oper napísal, že „som skutočne niečo mimoriadne“, pravdepodobne to čítali aj iní ľudia z operného sveta a možno si ma všimli až po tejto zmienke. Potom si ma vypočuli, odporúčali, alebo angažovali ďalej. Všetko je možné. Pomaly som sa naučil s kritikou nielen žiť, ale ju aj rozlišovať. Sú kritici, ktorí ťa do neba vychvália, iní píšú prinajmenšom priateľsky a niekedy aj menej priateľsky. V druhom prípade si pomyslí:

„No, čo. Možno sa mylí. Ale mohlo to byť aj tak, že som naozaj nebol dobrý.“

Potom sú takí kritici, ktorým je úplne jedno, čo v ten večer robíš - a ešte predtým, ako začneš spievať máš už kritiku hotovú. V takýchto kritikách nechýbajú ani nepravdivé tvrdenia, ani zlostné, nenávisťné poznámky, ktoré obyčajne s podstatou kritiky nemajú nič spoločné.

Každý z nás má zopár takýchto „priateľov“ v redakciách novin. Niektorí z nich, ktorí sami študovali spev si takto odreagovávajú frustráciu z neuskutočnenej vlastnej kariéry. Mój názor na tento jav je taký, že to považujem za súčasť našej profesie. Kto tvrdí, že nečíta kritiku, klame. Ak sú negatívne, človeka to nahnevá. Ale po dvadsiatich štyroch hodinách na to zabúdam. Nič nie je staršie a nezaufímavejšie ako včerajšie noviny. Ak ich čítam až po niekoľkých dňoch, všetok hnev je patrične zredukovaný.

Nemôžem ale odskriepiť fakt, že by som sa z nejednej nepriaznivej kritiky dobrého kritika niečo nepoučil. Karajan mi raz povedal: „Keď veríš dobrým kritikám, musíš veriť aj tým nepriaznivým!“

V Spojených štátoch amerických dokáže tlač vyvolať priam traumy. Všetko sa tu nafukuje a čas od času sa nemôžem zbaviť dojmu, že Američania vlastne potrebujú čosi čo pre nich bude vytvárať mienku. Dotýka sa to síce viac politiky, ktorú jednoznačne spoluvytvárajú žurnalisti, ale aj hudobného a divadelného života. Špeciálne v New Yorku. Stačí si len pripomenúť zákony Broadway. Niektorú tu vytvorí muzikálovú produkciu za niekoľko miliónov dolárov, premiéru zotrú v dôležitých novinách a to už znamená garanciu na krach. Publikum sa tu totiž ani nenamáha urobiť si vlastný úsudok. Niektorých kritikov oslavujú ako bohov a títo sa potom sami cítia ako svedomie spoločnosti. Čo nevzišlo z ich milície, tomu sa určite ujde aj podradnejšie miesto v médiách. Ak si dosiahol ako umelec určitý štandard, máš veľa prívržencov a priateľov keď vieš, že mnohí ľudia prichádzajú do divadla vyslovene za tebou, vtedy sú aj kritiky dobré i nedobré bezvýznamné. Určite ma teší, keď niekto o mne píše v dobrom, ale nie je to až také dôležité.

Priam s pasiou čítam dnes hymny nadšená o neprekonateľnej Marii Callasovej a súčasne myslím na to, ako často Callasová (nie kvôli jej škandálom) kritici takmer roztrhali. Komu mám veriť? Veľakrát nemusí uplynúť ani niekoľko rokov či desaťročí, aby sme sa čudovali nad rôznymi úsudkami. Často stačí len pohľad do dvojakých novin z toho istého dňa a pýtam sa: Neboli tí kritici na rozdielnych predstaveniach? Po jednom predstavení Carmen v Metropolitnej opere som sa po prvýkrát potešil jednej veľmi zlej kritike. Autor kritiky okrem iného písal, že mne nielen dobré, ale aj zlé vlastnosti di Stefana. Druhý zase jasal, vraj som nikdy tak dobre v New Yorku ešte nespieval. Komu mám veriť? Keby som bral vážne každý riadok, ktorý sa o mne napísal, bol by som sa dávno zbláznil. To, čo je pre mňa hlavné, to je ohlas u publika. Je mi jedno či ide o dvetisíc ľudí v opere, alebo milióny pred televíznou obrazovkou. Majú radi môj hlas, alebo ho odmietnu, alebo pokladajú ma za dobrého, sympatickeho, alebo nie. Vždy to tak bolo a na tom sa nič nezmenilo. Čo a ako sa kto presadí, o tom odjakživa rozhodovalo publikum. Na slávných a už aj medzičasom na klasickej, ale mylných hodnoteniach sa môžeme dnes už len poušmívať. Počnúc slávnym viedenským kritikom Eduardom Hanslickom, ktorému Wagner postavil pomník v postave Beckmessera v Majstroch spevákov norimberských, až po súčasných kritikov. Alebo keď si pomyslíš na skladateľov, čo si vo svojich poznámkach, knihách a listoch zaznamenávali je to tiež veľmi zaujímavé. Richard Strauss označil Aidu za „indiánsku hudbu“. Alebo Toscu za „notorický gýč najhoršej kvality“. Georges Bizet považoval Maškarný bál za dielo „vzbudzujúce odpor“. Giacomo Puccini vyhlásil, že Elektra nepozostávala „z ničoho iného ako z logaritmov“, pre Giuseppe Verdiho bol Lohengrin jednoducho „nudou“, Richard Wagner označil Franza Schuberta za „treforadého skladateľa“. Ani Mozart nezostal ušetrný. Jeho skladateľský súčasník o ňom povedal: „Taký barbar bez sluchu a zmyslí si, že bude robiť hudbu“.

Preklad: -mjk-
© Kindler Verlag
GmbH MÜNCHEN 1991

Libor Pešek s Berlínskym symfonickým orchestrom a huslistkou Antje Weihaas

PRAŽSKÁ JAR 1994

Štyridsiaty deviaty ročník Pražské jary stvoril osvedčený prúd päť desiatok koncertov a niekoľkých operných predstavení, rámcovaných zahajovacou Smetanovou Mojou vlastou a Beethovenovou 9. symfóniou na záver festivalu. Po občasných hostovaní zahraničných dirigentov bol úplne porušený otvárací rituál Pražských jari a úvodný koncert nebol zverený Českej filharmónii (tá vystúpila na festivale o. i. so svojim šéfom G. Albrechtom v módnom Brucknerovi), ale veľmi dobre pripravenému **Symfonickému orchestru hl. m. Prahy FOK**, ktorý tempo-ramentne dirigoval estónsky dirigent **Neeme Järvi**. Beethovenova Deviata, doplnená v elektrizujúcom poňatí **Orchestre National de France** na čele s **Charlesom Dutoitom**. Treba povedať, že aj pri svojom prvom vystúpení sa toto teleso predstavilo ako špičkový kolektív, vyznačujúci sa čistým, jasným zvukom, mimoriadnou precíznosťou a prirodzenou nonšalantnosťou prejavu, prenášanou z dirigenta na orchestru a zase naopak. Vrcholom bola Berliozova Fantastická symfónia, ktorej tóny znamenajú pre Francúza asi rovnakú hudobnú materčinu ako Moja vlasť pre Českú filharmóniu. Berliozova skladba

zaujímavošťou bola Tortelierova inštrumentácia Ravelovho Tria pre husle, violončelo a klavír z roku 1914. Výsledok bol zaujímavý i efektívny, avšak zastieral pôvodný skladateľov komorný zámer. Trúfnuť si inštrumentovať Ravela, tohto mága orchestra 20. storočia, je nielen odvážne a zo sebalepším výsledkom je len ťažko možno súhlasiť. Druhý koncert tohto telesa dirigovaný **Sirom Charlesom Mackerrasom** (tomu bol v dňoch festivalu udeľený čestný doktorát Masarykovej univerzity v Brne) vyznel podľa zhodného stanoviska kritiky lepšie. Orchesterálnou hviezdou festivalu (účinkoval tu ešte aj **Berlínsky symfonický orchestru s Liborom Peškom**) sa stalo s napätím očakávané vystúpenie **City of Birmingham Symphony Orchestra** na čele so **Simonom Rattlom**. Uviedli Tippetovu 4. symfóniu, dielo neoklasicistického rodu, písané skúsenou rukou, ale nevzrušivé a 7. symfóniu A. Brucknera. Predvedenie tohto priezračného a veľkolepého kolosu, bolo ďalším z festivalových vrcholov. Nevšedné umelecké schopnosti **Jiřího Bělohlávky**, žiaľ, nere realizované trvalejšou spolupracou s Českou filharmóniou, našli iné pozoruhodné vyústenie - vo festivalovom debute Bělohlákovho **Nového českého komorného orchestra**.

Početné zastúpenie britských telies sa opieralo o výraznú finančnú podporu zo strany Britskej rady i o odporúčenia nového konzultanta festivalového výboru prof. Grahama Melvilla-Masona. Boli to stretnutia viac ako zaujímavé, prinášajúce pohľady do neznámych sfér historickej hudby, tradovaných v špecifickej izolovanosti britských ostrovov často kontinuálne až do súčasnosti. Stará hudba znela najmä v Španielskej sále Pražského hradu (ale tiež v kostole sv. Šimona Judy) a bola reprezentovaná špičkovými britskými súbormi ako **The Tallis Scholars**, **Gothic Voices** a **The Sixteen**. Taktiež **His Majesty's Sagbutts and Cornetts**, hrajúci na dobové pozauny, cinky a iné nástroje, predviedli nesmierne poučenú a pritom presvedčivú interpretáciu renesančných a ranobarokových skladieb, o. i. s Prahou spätého **Valeria Otta**. Jedinečný bol tiež výkon talianskeho **II Giardino Armonico**, doslova preplneného barokovými efektami. Pripomeňme tiež nesmierne uvoľnenú a odvážnu, poučenú i efektívnu ornamentiku flautistu súboru **Giovanni Antoniniho**, či hru oboch huslistov v dielach Vivaldiho. Je potešiteľné, že festivalové vystúpenie **Klikarovej Musica antiqua Praha**, ktorá uviedla výber z prameňov prebohatého kromčíržského archívu, bola s výkonom zahraničných telies (tiež s **Muscou antiqua Köln**) kvalitatívne porovnateľná.

Inou sympatickou polohou festivalu bolo posilnenie koncertov s avantgardnou hudbou. Na koncerte súboru **L'itinéraire**, ktorý uviedol diela niekoľkých „alchymistov zvuku“, najviac zaujali **Périodes Gérarda Griseya** (16 hráčov a elektronika). Ide o hudbu inšpirovanú spektrálnymi analýzami farby a jej jemné valéry boli príjemné, hladké, impresionisticky nadľahčené. V priebehu vystúpenia ďalšieho zaujímavého francúzskeho telesa **2e2m**, zaznelo dielo v Paríži pôsobiaceho **V. Saudka**. Očakávanie bezozvyšku splnili i

The London Sinfonietta Voices. Tradiční návštevníci, ale aj jazmáni a rockeri celkom zaplnili Španielsky sál pri vystúpení súboru **Steve Reich and Musicians**. Nehierarchická, racionálna hudba na záver aplaudovaného klasika úzkeho a vplyvného minimalizmu, vrátane známych **Drumming** a **Different Trains**, uspokojila priaznivcov - a

Sir Charles Mackerras
Snímky: P. Neumann

vďaka precíznosti inštrumentálnych výkonov získala rešpekt aj ostatných.

Z recitálových a ostatných „lahôdok“ (o. i. **M. Maiski**, **A. Baltsa**, **I. Patridge**, **G. Ohlsson**, **J. Suk**, **Z. Růžicková**, **I. Moravec** a i.) zmieňme sa aspoň o vystúpení veľmajstra gitary **Johna Williama**. Jeho hra bola obdivuhodná vo všetkých parametroch - diferencovanosťou farebnej artikulácie, ľahkosťou techniky, neokázalosťou a súčasne vnútorným napätím. Zahrál transkripcie barokových majstrov, nasládle diela paraguajského virtuóza **Agustina Barrios** Mangorého, efektívnu **Darwinianu** Štěpána Raka i jedinečný **Usherov valčík** slávneho **Nikitu Koškina**.

Pražská jar aj naďalej zostáva elitným českým festivalom. V posledných rokoch sa jeho dramaturgia zaujímavo rozrastá a popri publikom žiadaných interpretačných špičkách v klasicisticko-romantickom repertoári, je viac zastúpená tá najstaršia i tá najnovšia hudba. Festival spetrujú popri operných predstaveniach i občasný výlet do jazzovej oblasti (tohto roku o. i. **Emil Viklický**), či koncertná dychová hudba. Pražská jar si udržiava po všetkých stránkach vysokú medzinárodnú úroveň a vzhľadom na početných sponzorov, štátne záštity i početne teamy profesionálnych spolupracovníkov má rok pred svojou päťdesiatkou i ďalšiu dobrú perspektívu.

JAN VIČAR

INFORMÁCIE

● Rafael Frühbeck de Burgos sa od 1. augusta ujme funkcie šéfdirigenta Symfonického orchestra berlínskeho rozhlasu. Súčasne naďalej zostáva generálnym riaditeľom Nemeckej opery v Berlíne.

● Medzinárodná skladateľská tribúna UNESCO, ktorá sa uskutočnila po 41-krát v Paríži (9.-18. mája) posúdila celkovo 67 zvukových snímkov. Najvyššie ohodnotenie v hlavnej kategórii získala skladba „Natturvanar“ pre mužský zbor od finskeho skladateľa Eero Hämeconniemiho, v kategórii mladších autorov bol najúspešnejší Thomas Adese skladbou „Living Toys“.

● Juhokorejský skladateľ Isang Yun sa po štyrťstoročí núteného pobytu v zahraničí vracia do vlasti. Od 8. do 11. septembra bude v Sucle prebiehať séria koncertov a operných predstavení z jeho tvorby.

● Pamätnú sieň Jana Kubelika otvorili 11. mája v pražskom Rudolfine. Slávnostný akt sa uskutočnil za prítomnosti Rafaela Kubelika a prezidenta ČR Václava Havla.

● Jiří Srstka je od 27. mája t. r. novým riaditeľom Národného divadla v Prahe. Jeho nová koncepcia kopíruje model Národného divadla z čias prvej republiky a naznačuje vznik budúcich nonprofitných organizácií.

● Česká filharmónia odcestovala 1. júna na svoj desiaty zájazd do Japonska. Po prvýkrát tu účinkovala pod taktovkou svojho terajšieho šéfa Gerda Albrechta. Na zájazde uviedla o. i. diela Antona Brucknera (8. a 10. symfónia), ktoré sa počas zájazdu predávali na CD v koncertných sálach. Čistý zisk zo šiestnástich koncertov sa predpokladá 640 tisíc mariek.

● Skladateľ a dirigent Udo Zimmermann predĺžil svoju zmluvu vo funkcii intendantu Lipskej opery do roku 2002.

● Vo vydavateľstve Laaber, Laaber, vyšla kniha Stefana Kunze: Die Symfonie im 18. Jahrhundert. Na tejto práci, ktorá vyšla v minulom roku sa ako spolupracovník podieľa Siegfried Mauser. Kniha sa zaoberá historickým vývojom od opernej sinfonie po koncertnú sinfoniu.

● Švajčiarskemu skladateľovi Dlabohe je od júna 1994 šéfom Cameraty Kyjev. S týmto súborom chce Dlaboha oživiť ukrajinsko-švajčiarske kultúrne styky.

● Dlhoročný šéfdirigent Saint Louis Symphony Orchestra Leonard Slatkin, stane sa nástupcom Mstislava Rostropoviča vo funkcii šéfa National Symphony Orchestra vo Washingtone. Slatkin naďalej zostáva aj v čele orchestra v Saint Louis.

● Japonský skladateľ Toru Takemitsu získal za svoje dielo Fantasma/Cantos cenu Grawemeyer Award for Music Competition University of Louisville. Cena je dotovaná vo výške 150 000 amerických dolárov.

● Tri prvé ceny v úhrnnej hodnote 150 000 mariek v skladateľskej súťaži Carla Orffa získali: Hartmut Fladt za scénické oratórium Salomo, König der Könige, Peter Michael Hamel za dielo Shoah a Fredrik Schwenk za operu Pan in Oslo.

● 14. júna t. r. vo veku 70 rokov zomrel v Los Angeles svetoznámy skladateľ filmovej hudby Henry Mancini. Počas svojho života získal množstvo cien a vyznamenaní, o. i. štyrikrát Oscara, 20 Grammys, Zlatý Globus a štyrikrát Emmys.

● Vo veku 68 rokov zomrel grécky skladateľ Monos Hadjidakis, ktorý bol popri Mikisovi Theodorakisovi vo svete najznámejším gréckym autorom.

● Vo veku 82 rokov zomrel 19. júla t. r. vo svojom dome v Staatsburgu v štáte New York legendárny český klavirista, dirigent a skladateľ Rudolf Firkušný. Podľa slov rodinných príslušníkov, príčinou smrti bola rakovina. Rudolf Firkušný bol jedným z posledných žiakov Leoša Janáčka. Do USA emigroval v roku 1939 a po vojne sa do vlasti nevrátil na protest proti komunistickému režimu. Firkušný udržiaval aktívne kontakty so slovenskou generáciou Suchon-Moyzes. Na sklonku života sa konečne mohol vrátiť do vlasti so všetkými poctami. Pred dvoma rokmi stal sa čestným prezidentom festivalu Pražská jar a v roku 1991 vynikajúco nahrál s Gabrielou Benákovou v newyorskem Manhattan Center intímnu vokálnu hudbu Antonína Dvořáka (Písne milostné, V národném tónu), Leoša Janáčka (Moravská lidová poezie v písničkách) a Bohuslava Martinu (Písničky na jednu stránku). Nahrávku vydala RCA Victor. Škoda, že plánovaná nahrávka Dvořákových Biblických písní s oboma umelcami sa neuskutočnila.

Podľa zahraničnej tlače: -mj-

Yan Pascal Tortelier

zapôsobila ako ostro rysovaná kresba i jemne modelovaná pavučina šľavnateho a lahodného zvuku (napríklad nádherné drevá, najmä klarinet v Scène na vidieku). Často počuté, až obohrané dielo, zažiarilo v strhujúcej podobe a publikum Dvořákovskej siene bolo oprávnené nadšené. Istou kuriozitou, svedčiacou o skutočnom udomácnení diela A. Dvořáka v krajine vychádzajúceho slnka, bol zrelý výkon japonského **Gunma Symphony Orchestra** s **Kenom Takasekim** v Dvořákovom Requiem v katedrále sv. Víta. Zato **BBC Philharmonic Orchestra** z Manchesteru na svojom prvom koncerte vedenom terajším šéfom **Yanom Pascalom Tortelierom**, trochu v Debussym (Iberia) a Ravelovi (La Valse) sklamal prílišným forsírovaním, vynúteným až krčovitými usilovnými dirigentovými gestami. Úvodná polovica koncertu však priniesla dve zaujímavosti: žánrový obrázok P. Maxwella Davisa (Orkneyská svadba s východom slnka), čo je mozaika vtipných i popisných miest, občas trochu na spôsob Kilarovej skladby Krzeszany, ukončená hrou prichádzajúceho krojovaného gajdoša. Tou druhou zaujímavosťou bola Tortelierova inštrumentácia Ravelovho Tria pre husle, violončelo a klavír z roku 1914. Výsledok bol zaujímavý i efektívny, avšak zastieral pôvodný skladateľov komorný zámer. Trúfnuť si inštrumentovať Ravela, tohto mága orchestra 20. storočia, je nielen odvážne a zo sebalepším výsledkom je len ťažko možno súhlasiť. Druhý koncert tohto telesa dirigovaný **Sirom Charlesom Mackerrasom** (tomu bol v dňoch festivalu udeľený čestný doktorát Masarykovej univerzity v Brne) vyznel podľa zhodného stanoviska kritiky lepšie. Orchesterálnou hviezdou festivalu (účinkoval tu ešte aj **Berlínsky symfonický orchestru s Liborom Peškom**) sa stalo s napätím očakávané vystúpenie **City of Birmingham Symphony Orchestra** na čele so **Simonom Rattlom**. Uviedli Tippetovu 4. symfóniu, dielo neoklasicistického rodu, písané skúsenou rukou, ale nevzrušivé a 7. symfóniu A. Brucknera. Predvedenie tohto priezračného a veľkolepého kolosu, bolo ďalším z festivalových vrcholov. Nevšedné umelecké schopnosti **Jiřího Bělohlávky**, žiaľ, nere realizované trvalejšou spolupracou s Českou filharmóniou, našli iné pozoruhodné vyústenie - vo festivalovom debute Bělohlákovho **Nového českého komorného orchestra**.

Majiteľ firmy MUSIC FORUM Dr. Igor Valentovič

Zlé chýry o úpadku OPUS-u, ešte nedávno pýchy našej hudobnej kultúry sa stávajú čoraz viac skutočnosťou. Proci, ktorí v OPUS-e videli všetko zlé, môžu konečne dobre spať. A tak, nedá sa nič robiť, začíname odznovu. Nie my, spoločnosť, ale jedinci, ktorí našli v sebe obdivuhodnú odvahu a vydali sa na cestu hudobného vydavateľstva, ktorá okrem hmlistej vidiny rýchleho zbohatnutia, skrýva v sebe ešte veľa neznámych zložitých problémov. Pred nedávnom sme vo foyeri Reduty sledovali mladého muzikológa Dr. Igora Valentoviča, ako v tichom zákutí ponúka návštevníkom koncertov Slovenskej filharmónie hudobníky, knihy o hudbe, gramofónové platne, CD nahrávky a i. Dnes zo skromnej firmičky MUSIC FORUM hneď pri vchode Reduty, skvie sa skutočne

50 % lacnejšie, ako v krajine výrobcu, ostatné tituly a vydavateľstvá u nás dostanete za katalógovú cenu, ktorú vieme presne pri objednávke. Okrem EMB, ktoré malo kontakty i s inými firmami sme de facto jediným dovozcom a distribútorom notovín na Slovensku. Pokiaľ ide o CD, tam je situácia trochu ťažšia. Predstavy zahraničných partnerov o odberových objemoch náš trh nenaplnia a tak sme v tejto oblasti nútení obmedzovať náš repertoár na domáce firmy, resp. spolupracovať s veľkodovcami, ktorí však zasa nedávajú dostatočný priestor klasickej hudbe.

● **Vydali ste aj prvé notové tituly. Aký je váš zámer vo vydavateľskej činnosti, na čo sa hlavne chcete zamerať?**

- Pravdu povediac neviem, či je druhá časť vašej otázky bonmot, alebo ju myslíte naozaj. Tak, či onak, istým faktorom zostáva to, že na

Vstup do predajne MUSIC FORUM

PO KOLAPSE ZNOVUVZKRIESENIE?

reprezentačný prvý privátny obchod s hudbou. A tak v tejto situácii, keď sa súkromníci chopili iniciatívy a naznačujú znovuvzkriesenie hudobno-vydavateľskej činnosti, aj nás viedla cesta za poznaním, za kolegom Dr. Igorom Valentovičom.

● **Pán Valentovič, z akých dôvodov ste ako muzikológ „presedlali“ do oblasti hudobného podnikania?**

- Myslím, že sme istým spôsobom všetci v oblasti hudobného podnikania, každý z našej obce zarába peniaze vďaka svojmu vzťahu k hudbe: jedni píšú o hudbe, či píšú hudbu, druhí ju interpretujú, ja ju zas predávam a vydávam a možno sa vám tým zdá, že podnikám viac ako ostatní. Slová obchod a podnikanie majú k sebe veľmi blízko. Na prvý pohľad majú skutočne muzikológia a hudobníky, vlastne obchodovanie s nimi málo spoločného, ale ja sa domnívam, že obchodovať s notami a vydávať noty by mal človek, ktorý sa v nich dobre orientuje a ktorý má k nim vzťah. Nemám osobne pocit akéhosi „presedlania“, i keď, samozrejme, musím vykonávať rad činností, ktoré nemajú s muzikológiou nič spoločné. Robím ich preto, lebo sú nevyhnutné pre chod obchodu a vydavateľstva. A ak sa pýtate na dôvody, musím povedať, že ich bolo množstvo. Snáď najväčším stimulom bola túžba dokázať, že nie je nemožné spraviť v Bratislave dobré hudobníky a postupne snáď dobré vydavateľstvo. Napokon nie posledným dôvodom bola snaha stať sa vlastných nohách.

● **Čo všetko vaša firma ponúka, aký repertoár možno vo vašom obchode dostať?**

- Music forum sa špecializuje na notoviny, literatúru o hudbe tak z vážneho, ako i populárneho žánru a ponúka CD platne s nahrávkami z oblasti vážnej hudby. V rámci hudobní - nôt, partitúr a kníh sa nám podarilo nadviazať kontakty s najvýznamnejšími vydavateľstvami v Európe i zámoří a podpísať s nimi kontrakty o dodávkach tovaru. Priamo v predajni máme základné tituly z C. F. Peters Musikverlag Frankfurt, s Universal Edition Wien, Editio Musica Budapest, Bärenreiter Editio Supraphon, Music Sales a ďalších. Na objednávku sme schopní sprostredkovať do 3-4 týždňov všetky aktuálne katalógové tituly akéhokoľvek vydavateľstva na svete. Buď priamo, alebo cez Hofmeister Figaro Verlag Wien, ktorý je našim veľkoobchodným partnerom. Nie nezaujímavým je fakt, že v prípade Peters Edition, UE Wien a EMB ponúkame noty o 20-

Slovensku neexistuje hudobné vydavateľstvo. SHF a Hudobné múzeum nemožno považovať za štandardné vydavateľstvá. To, že je situácia taká aká je, považujem nie za jalovosť, ale za polokriminálny čin. Myslím, že k 1. marcu 1994 zrušila a. s. OPUS svoju vydavateľskú činnosť. Oficiálne. Oznánila to dokonca i Národnej agentúre ISBN. Takže ak pridáte ku mne do obchodu a budete o tri mesiace chcieť kúpiť napr. Mazasove husľové etudy pre svojho vnuka, ponúknem vám ich za 220 Sk - z dovozu! Predpokladám, že to bude o niekoľko mesiacov podobne so všetkými titulmi. Samozrejme, vinným za cenu budem ja. Nevieť, či si to hudobná obec neuvedomuje, alebo stupeň letargie a verejného nezaujmu dosiahol svoj vrchol, no kapacity cenovo dostupných notovín sú priamo úmerné zostatkovým kapacitám skladov vydavateľstva OPUS (bývalého). Súkromný vydavateľ, akým som ja, nemôže túto situáciu nijako ovplyvniť. Mojim pôvodným zámerom bolo vydávať iba prednesovú literatúru pre ZUŠ a konzervatóriá s čím sme už aj začali - vydali sme sonáty pre zobcovú flautu a basso continuo Benedetta Marcella, Francesca Manciniho a Christopha Pepuscha a sonáty pre dvojce huslí Georga Philippa Telemanna - a sústrediť sa na praktické urtextové vydania slovenských prameňov - rozpracované sú fagotové sonáty D. Georga Speera, jeho generálbasová škola, Antológia slovenskej organovej hudby, Tance bratislavských skladateľov pre klavír, Speerove tance z Hudobného tureckého Eulenspiegela pre dvojce huslí a basso continuo. Ako však ukazuje situácia, budeme sa zrejme musieť sústrediť i na základnú pedagogickú literatúru. Ak to bude, samozrejme, možné z finančného hľadiska. V ceste tomu stoja dnešné ceny tlačiarň a napokon nielen tlačiarň, ale celá vydavateľská režia a stav obchodného prostredia. Vydáť v súčasnosti čo len jeden titul je finančne nákladné, i keď sa vám to podarí, nič ste nevyhrali. Neexistuje obchodná sieť na hudobníky. Knižné obchody vám tovar nezoberú, OPUS obchoduje výlučne s vlastnými hudobníkmi i to už len v zostatku predajni zo svojej jedinečnej monopolnej siete a tak ste odkázaní na osobnú korešpondenciu so 160 ZUŠkami, z ktorých sa vám ozve desať a objedná si po jednom kuse z vašich krvopotne vydaných nôt. Miestneho distribútora plnia ďalej kopirovacie stroje. Ak by vám niekto ponúkol ako spôsobosnú myšlienku vývoz, treba mu oznámiť, že šancu máte jedine s neznámymi titulmi

a aj to len v obmedzenom množstve. Západný trh s hudobníkmi je totižto preplnený takisto, ako so všetkým iným. Len Nemecký vydavateľský zväz registruje viac ako sto vydavateľstiev s niekoľko miliónovým ročným obratom! Už len z týchto kusých informácií vám musí byť jasné, že dať sa na Slovensku na cestu vydavateľstva nie je napríklad možné bez iných aktivít. V našom prípade bez maloobchodného predaja importovaných nôt, kníh a CD. V praxi to vyzerá tak, že čo sa nám podarí získať na predaji importu investujeme do vydavateľstva. Tak sa ale nedá fungovať do nekonečna a nedá sa vydať ročne viac ako 5-8 titulov. V niektorých tituloch sme požiadali o podporu fond Pro Slovakia, vlastne o pôžičku. Ak neuspějeme tu, budeme hľadať iného sponzora. Alarmujúcim však je, že si tento problém nezobral nikto za svoj - ani Slovenská hudobná únia, ani Slovenský hudobný fond, ani Slovenská hudobná rada, Ministerstvo školstva, kultúry SR, jednoducho nikto. A veď aj načo? Veď na ZUŠ máme na hudobných odboroch na Slovensku len 40 000 detí. Koho to má zaujímať, že o rok nebudú mať z čoho hrať.

● **Aké sú vaše doterajšie skúsenosti z obchodnej činnosti. Máte dostatok zákazníkov a čo sa kupuje najviac?**

- Slovenský trh je v oblasti hudobní podvýživý. To by malo obchodníka na prvý pohľad tešiť. Ibaže podvýživý je i zákazník, vlastne jeho solventnosť. Skutočne nie je pre nás problémom doviezť akýkoľvek titul, no ceny, i po mimoriadnych cenách sú stále pre našu oblasť nezvyklé. Jednoduchou stereotyp pretrvávajúci z minulosti - noty sú lacné - priam „za babku“ - funguje ďalej. Časy, keď cena nemala nič spoločné s výrobnými nákladmi, nehovoriac už o duchovnej hodnote šarapatia v našich hlavách stále. Takže zákazníci sú rôzni - jedni chcú stále noty za 10 korún, druhí, ktorí vedia čo stoja noty v zahraničí sú chápavejší. Neoceniteľne medvediu službu spôsobila na našom trhu Perets Edition Leipzig, vydavateľstvo NDR, ktoré zasobovalo naše obchody v minulom režime takmer zadarmo. Pravdou však je, že C. F. Peters je už stovku rokov jedným z najdrahších a najexkluzívnejších vydavateľstiev v západnom svete. Vysvetľujte to každému zákazníkovi, alebo keď je dobrý deň, tak každému druhému... Na druhú časť otázky môžem povedať v skratke. Zákazníkov nie je nikdy dosť a čo s tým záujmu o sortiment je pomerne vyrovnaný. Jedni pridú kvôli notám,

iní kniham a ďalší CD. Objektívne zaostávajú knihy. Jazyková bariéra je evidentná a zahraniční zákazníci tvoria dosť vysoké percento klientely.

● **Ako vidno, máte už prvé skúsenosti. Prezradte nám - pochopiteľne, ak môžete - aké problémy a prekážky stoja v ceste mladému podnikateľovi s hudbou?**

- Myslím, že odpoveď na túto otázku je sčasti rozptýlená v predošlých riadkoch. Ak však mám rozmyšľať špeciálne o problémoch, vlastne lepšie povedané prekážkach, to je lepši výraz, najviac ma trápi pocit nezáujmu ľudí, ktorých by mala problematika vydávania hudobní zaujímať. Vraciam sa k oblasti, o ktorej sme už hovorili. Je jasné, že problém vydavateľského vákuu nevyrieši nikto sám - ani moje aktivity, ani aktivity Slovenského hudobného fondu, ani záslužná činnosť SNM - Hudobného múzea, ktoré pripravilo rad pozoruhodných urtextových titulov. Pýtam sa, kto nahradí vydavateľstvo, ktoré malo vo svojom katalógu vyše 800 titulov? Ako je možné, že sa v ňom zlikvidovalo oddelenie hudobní a kníh o hudbe, resp., že sa celý podnik modifikoval na taký subjekt, v ktorom sa viac nedá uplatniť štátny, či kultúrny záujem. Nezaujíma to nikoho? Niektoré môže argumentovať tým, že bolo stratové. Ale prečo bolo stratové. Viete, nechápem jedno - načo je úmerná snaha skutočne mnohých fundovaných muzikológov, hostíkov, skladateľov, pedagógov, keď im nemá kto finalizovať produkt, nemá ho kto vydať, kto predáť. Veď potom sa celé snaženie mení na nezmyselný kvietizmus. Kedy pochopia hudobné fondy, výbory, nadácie, únie a neviem čo ešte všetko hudobné, že ak nebudú participovať na vydavateľských aktivitách, nepodporia vydávanie a nevezmú vec i za svoju, zostane ich činnosť zhmotnená iba vo výročných správach.

Ja držím palce všetkým festivalom, súťažiam a prehliadkam hudobného umenia, do ktorých plynie nemalé množstvo financií, ale keď nemám šancu ponúknuť zahraničnému zákazníkovi takmer nič z našej starej, či novej hudby (keď sa niečo i nájde, edičná kvalita je často krát nulová), tak nás (i vás milí kolegovia) zviditeľní v Európe jednou ranou - a dlhodobo. Takže, čo mi stojí v ceste? Krátkozrakí ľudia a xeroxy.

Pripravil MARIÁN JURÍK
Snímky autor